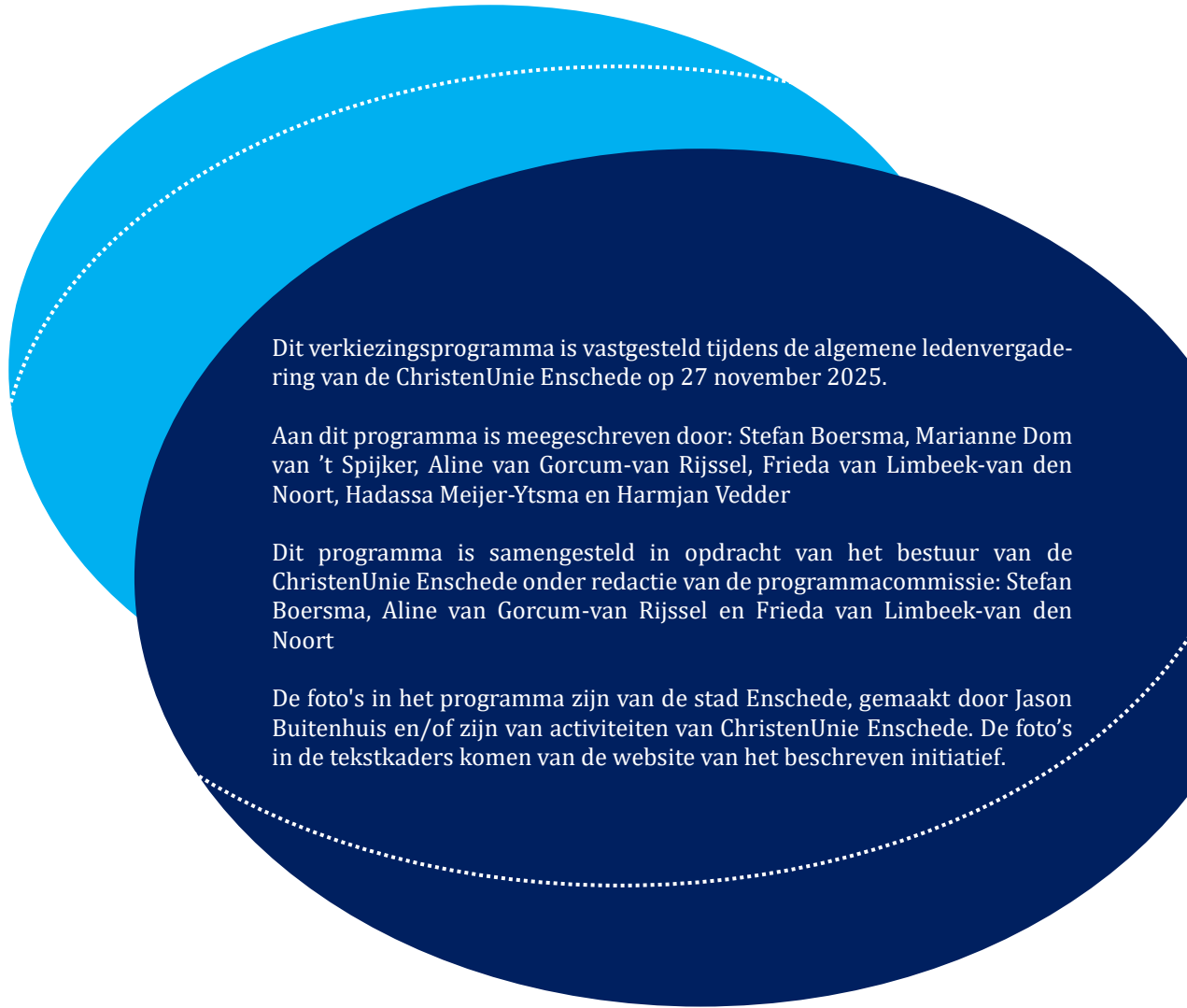

The background of the entire page is a photograph of a historic brick building with a tall clock tower featuring a blue clock face and a green spire. In the foreground, a cobblestone square is visible with several people walking and sitting on a bench. A large, dark blue circle with a white dotted border is superimposed over the right side of the image, containing the main title. Below this circle, a light blue curved banner contains the subtitle. The ChristenUnie logo is positioned in the bottom left corner.

Voor een hoopvolle stad

Verkiezingsprogramma ChristenUnie Enschede
Gemeenteraadsverkiezingen 2026

ChristenUnie

Dit verkiezingsprogramma is vastgesteld tijdens de algemene ledenvergadering van de ChristenUnie Enschede op 27 november 2025.

Aan dit programma is meegeschreven door: Stefan Boersma, Marianne Dom van 't Spijker, Aline van Gorcum-van Rijssel, Frieda van Limbeek-van den Noort, Hadassa Meijer-Ytsma en Harmjan Vedder

Dit programma is samengesteld in opdracht van het bestuur van de ChristenUnie Enschede onder redactie van de programmacommissie: Stefan Boersma, Aline van Gorcum-van Rijssel en Frieda van Limbeek-van den Noort

De foto's in het programma zijn van de stad Enschede, gemaakt door Jason Buitenhuis en/of zijn van activiteiten van ChristenUnie Enschede. De foto's in de tekstkaders komen van de website van het beschreven initiatief.

Geachte lezer,

Met trots presenteren wij u ons verkiezingsprogramma voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. Een team van ChristenUnieleden heeft hier de afgelopen maanden hard aan gewerkt. Wat was het heerlijk om met elkaar te dromen over het mooier en beter maken van onze stad, haar dorpen en wijken. We hebben geprobeerd realistische plannen te maken zonder ons direct te focussen op financiële details of andere randvoorwaarden.

Onze inzet voor de komende periode is te werken "voor een hoopvolle stad". We willen een hoopvolle visie op de stad met u delen. Daarnaast hopen we dat we u en uw omgeving kunnen aansteken met dit hoopvolle verkiezingsprogramma. Ook al is er veel onzeker en schuift er van alles in de wereld, toch mogen wij hoop houden. We kijken daarvoor niet naar de golven, maar naar boven. Onze hulp komt van de Heer. Daarom bidden wij en werken wij aan deze hoopvolle toekomst.

In dit verkiezingsprogramma werken we onze plannen verder uit. We weten echter ook dat politiek bestaat uit compromissen sluiten. Dat maakt dat het nooit helemaal zal worden wat wij als partij voor ogen hebben. In het programma dat hier ligt, leest u onze inzet voor de stad, onze stip aan de horizon, onze dromen. Hoe meer mensen zich daarbij aansluiten, hoe dichterbij we de droom kunnen brengen. Afgelopen jaren hebben wij deel mogen uitmaken van de coalitie in Enschede. Veel van onze inzet in het vorige verkiezingsprogramma is vertaald in het coalitieprogramma. We hebben grote stappen gezet in:

- Het op orde brengen van de jeugdzorg in Enschede.
- Het terugdringen van complexe scheidingen.
- Het starten van het eerste familiehuis van Nederland.
- Een 10-jarenplan om kinderen in een achterstandssituatie te helpen.
- Het verbeteren van de hulp aan daklozen.
- Het creëren van meer hulp en ontmoeting in de wijken.
- Het vergroenen van schoolpleinen en wijken.
- Het verder invullen van de menselijke maat in hoe de gemeente met haar inwoners omgaat.
- Een breed debat, met concrete stappen, over vergrijzing en waardig oud worden.
- Meer aandacht en waardering voor het vmbo en mbo.
- Aandacht voor kinderen met ouders in detentie.
- Het realiseren en plannen van meer woningbouw.
- Onze stad voorbereiden op extremer weer (ook al gaat het dan nog steeds wel eens mis).
- En nog veel meer...

We hebben door onze deelname meer stappen kunnen zetten in de goede richting; daarom zetten we graag in op deelname aan de volgende coalitie zonder onze eigen speerpunten uit het oog te verliezen.

Dit kunnen we niet alleen. We zijn erg blij met de verbindingen die deze periode zijn gelegd in de vorm van: 2 keer per jaar een voorgangersoverleg, een werkgroep sociaal, goede contacten met het diaconaal platform en een heel aantal werkbezoeken. We waarderen onze partners die ons scherp houden en met ons mee willen dromen van een nog mooiere stad.

Daarnaast is er geïnvesteerd in nieuw talent en kunnen we nu met een brede fractie op pad richting de verkiezingen en zijn er alweer nieuwe mensen in opleiding. We zien steeds meer inwoners zich aansluiten bij de beweging die we willen zijn in Enschede. De komende periode zetten we ons met een breed team opnieuw in voor het welzijn van onze stad. We willen op pad om samen recht te doen in een wereld waar zoveel onrecht is. Waar achter de voordeur financiële noden zijn, eenzaamheid of huiselijk geweld. Waar in de stad onrust is, willen wij vrede stichters zijn. Steun ons met je stem op 18 maart en met je gebed en aanwezigheid voor en na de verkiezingen!!

We hebben er zin in, op hoop van Zegen.

Hadassa Meijer-Ytsma
Lijsttrekker van de ChristenUnie Enschede

Samenvatting

Enschede is een mooie stad, waar veel mensen met veel plezier wonen en trots op zijn. Het afgelopen jaar hebben we gevierd dat Enschede maar liefst 700 jaar stadsrechten heeft. En al die tijd hebben mensen samen aan de stad gebouwd. Bijzonder om te zien hoeveel er in de stad spontaan opgepakt en georganiseerd is om te vieren dat we 700 jaar bestaan; mensen houden van Enschede en bouwen met trots aan de stad. Met soms grote tegenslagen, zoals bijvoorbeeld de vuurwerkramp, die we afgelopen jaar ook in het bijzonder hebben herdacht omdat deze 25 jaar geleden heeft plaatsgevonden. Vanuit het stadhuis proberen we samen met collega politici en ambtenaren ons in te zetten voor de bloei van Enschede. Dit gebeurt vaak met enthousiasme en passie, maar ook hier hebben we te maken met soms grote of kleine tegenslagen.

Als ChristenUnie erkennen we dat de samenleving niet maakbaar is. Toch proberen we in dit verkiezingsprogramma realistisch te dromen over de toekomst van onze mooie stad. We willen in de politiek samen met de samenleving aan het werk gaan voor een hoopvolle stad. We geloven dat we dat kunnen, omdat God trouw is van geslacht op geslacht. Vanuit die hoop willen we werken aan een stad waar mensen zich gezien voelen. Waar mensen opstaan om het goede te doen en plekken van hoop in de stad te creëren. Waar de samenleving verhardt en soms (online) lijnrecht tegenover elkaar lijkt te staan, zijn het de kleine dingen, de individuele keuzes van mensen die elke dag weer kiezen om zich in te zetten voor de ander, die maken dat er hoop groeit in de samenleving. Dat willen we als ChristenUnie blijven benoemen en zorgen dat de overheid dit toelaat in plaats van in de weg staat. In dit verkiezingsprogramma hebben we daarom niet alleen onze plannen uiteen gezet, maar benoemen we ook plekken of stappen van hoop die deze stad mooier (gaan) maken, want er zijn gelukkig veel van dit soort hoopvolle plekken.

De politici van de ChristenUnie Enschede maken deel uit van een beweging van maatschappelijk betrokken christenen die op tal van plekken in de samenleving proberen te werken aan een hoopvolle stad. Die bereid zijn verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken voor een betere samenleving. De overheid is er volgens de ChristenUnie om het zwakke te beschermen en het sterke te reguleren. En de overheid beschermt de ruimte waarbinnen mensen vrede kunnen stichten. In dit hoofdstuk zetten we kort de belangrijkste speerpunten uit het verkiezingsprogramma op een rij.

Plek van Hoop

We hebben in Enschede sinds kort een Familiehuis. Een plek waar ouders terecht kunnen voor alles rondom het gezinsleven. Het idee komt uit Zweden, waar familieconsulenten in familiecentra een plek bieden voor alle hulp rondom gezinnen, van de zwangerschap tot aan de opvoeding. Het is belangrijk dat we dit soort plekken hebben waar je een luisterend oor vindt, hulp als je ergens tegenaan loopt met een van je kinderen.

Hoopvolle stad

Als ChristenUnie willen we ons inzetten om de sociale basis in de stad weer op orde te brengen. Dit willen we doen door het creëren van hoopvolle plekken in de stad, plekken van ontmoeting in wijk- en dorpshuizen. Hierdoor bouwen we aan gemeenschappen die ons weerbaar kunnen maken voor het oplossen van andere opgaven in de stad zoals eenzaamheid of vergrijzing. Een mooi voorbeeld van wat we de afgelopen periode hebben gerealiseerd is het Familiehuis in Enschede-West. Hier kunnen ouders terecht met al hun vragen rondom opvoeding. Dit zorgt voor laagdrempelige ondersteuning die kan voorkomen dat situaties escaleren. Hier willen we in de komende periode op blijven inzetten door bijvoorbeeld te investeren in relatietherapie.

De opgaven binnen het sociale domein zijn groot, net zoals de kosten die daaraan verbonden zijn. In de afgelopen periode hebben we een aantal belangrijke stappen gezet om hier meer grip op te krijgen. Vooral door kritisch te kijken naar wat wel en niet werkt en met concrete stappen te komen die zorgen voor betere resultaten. In de volgende periode willen we graag doorgaan met deze programma's en willen we de uitwerking kritisch blijven volgen en waar nodig bijsturen. Als eerste is er het programma 'Samen leven, samen zorgen' om de maatschappelijke ondersteuning en -zorg in Enschede te verbeteren en toekomstbestendig te maken. Ten tweede hebben we het programma 'Onze jeugd, onze zorg', met 47 concrete stappen om de jeugdzorg aan te pakken en preventieve maatregelen te nemen. Het derde programma is 'Rondkomen met je inkomen', dat zorgt voor een overkoepelende strategie voor armoedebeleid: Hoe voorkomen we dat mensen in de schulden belanden en hoe halen we ze eruit? Ten slotte hebben we het programma Kansengelijkheid, wat ervoor moet zorgen dat elk kind in Enschede een eerlijke kans krijgt om gezond en veilig op te groeien.

Verder willen we in de komende periode in de hulp aan kwetsbare mensen, zoals daklozen, vluchtelingen en mensen met verward gedrag, uitgaan van een realistisch mensbeeld. Niet iedereen kan zijn leven zelfstandig invullen, sommige mensen moeten langdurig bij de hand genomen worden. Bij anderen moet de zelfredzaamheid wel worden aangemoedigd.

De gemeente moet mantelzorgers en vrijwilligers ondersteunen en randvoorwaarden scheppen voor goed vrijwilligerswerk. De inwoner moet zich gezien en gewaardeerd voelen door ons beleid. Daarnaast is goede professionele zorg van belang. De gemeente moet zich blijven inzetten voor de volksgezondheid en zorgen voor goede en voldoende toegang tot GGD's, jeugdzorg en huisartsen. Keuzevrijheid is belangrijk, maar mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van de zorg. Wanneer identiteitsgebonden zorg van meerwaarde is, moet deze beschikbaar blijven.

Werken aan een hoopvol thuis

De ChristenUnie wil werken aan een hoopvol thuis voor iedereen. Dat betekent dat we de komende periode vol gaan inzetten op het realiseren van extra woningen in Enschede. Dit doen we het liefst zoveel mogelijk in de bestaande stad en dorpen om ons mooie buitengebied te behouden. Daarom moeten we creatief zijn met de ruimte die we hebben. Voor de ChristenUnie is huizen bouwen meer dan het stapelen van stenen, daarom willen we bij al deze nieuwe woningbouw ook duidelijk inzetten op een openbare ruimte die uitnodigt voor ontmoeting, of ontmoeting creëren binnen woonruimtes die we bijbouwen. Ook nieuwkomers moeten in onze stad een hoopvol thuis kunnen vinden. Dat geldt niet alleen voor migranten, maar ook voor studenten. We willen een gastvrije stad zijn die nieuwkomers zich welkom laat voelen; ook voor hen willen we werken aan woonruimte en een omgeving die naar ze omkijkt. Daarnaast willen we hard werken aan oplossingen om dak- en thuisloosheid in Enschede tegen te gaan.

We willen ons inzetten voor een aantrekkelijke stad voor iedereen. Dat betekent dat we ons ook bij winkelcentra en bedrijventerreinen willen inzetten om te werken aan gemeenschappen. We zien de kracht als ondernemers samen verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen omgeving; hierdoor worden goede stappen gezet in verduurzaming, vergroening en het mooier maken van de stad.

Hoop voor Gods schepping

Als mensen hebben we als taak recht te doen aan de schepping die we van God hebben gekregen. Als ChristenUnie willen we ons daarom inzetten om letterlijk een groene stad te zijn. De fantastische Enschedese parken en singels moeten we daarbij goed onderhouden. De ChristenUnie vindt dat de gemeente moet blijven inzetten op het realiseren van een goede waterhuishouding, dit is in de afgelopen periode extra noodzakelijk gebleken door de gebeurtenissen in Pathmos. Zwerfafval is funest voor het milieu en de uitstraling van de stad, de gemeente blijft strikt handhaven om dit tegen te gaan. Afvalstromen moeten waar het kan worden verminderd en/of worden verduurzaamd. Naast het huidige bronscheiden van afval zijn nascheiding en recycling serieuze opties om dit te bereiken.

Als gemeente Enschede zijn we bezig met het verduurzamen van de energie die we opwekken. Als ChristenUnie willen we daarbij als eerste stap vol inzetten op isolatie van woningen, helemaal nu netcongestie een groot probleem vormt voor de opwekking van duurzame energie. Het is voor de ChristenUnie belangrijk dat verduurzaming voor iedereen bereikbaar en betaalbaar is. Bij de opwekking van duurzame energie is het belangrijk dat we een logische volgorde hanteren: eerst zonnepanelen op parkeerplaatsen, gemeente- en bedrijfspanden voordat er gekeken wordt naar meer ingrijpende vormen zoals windmolens of zonnevelden in ons mooie landelijk gebied. We moeten voortdurend kijken naar nieuwe manieren van energieopwekking, zodat we dit kunnen toevoegen aan de bestaande mix.

Fietsen en wandelen is gezond en goed voor het milieu. Daar investeren we in. Om de Enschedese binnenstad leefbaar, aantrekkelijk en bereikbaar te houden, willen we deze zoveel mogelijk autovrij maken. Om dit te bereiken, vindt de ChristenUnie dat de gemeente moet investeren in goed openbaar vervoer. Daarnaast moet de gemeente bij het Rijk en de provincie inzetten op goede bereikbaarheid van Twente per weg, spoor en water.

Hoop voor een rechtvaardige stad

De ChristenUnie wil werken aan een hoopvolle stad en dat betekent dat we oog hebben voor onderdrukte mensen. In Enschede is er helaas ook sprake van uitbuiting en mensenhandel. Binnen de prostitutie zijn veel mistanden; de gemeente probeert deze in kaart te brengen en daar streng op te handhaven. De gemeente investeert in uitstap-programma's. Binnen Enschede is er daarnaast ook sprake van arbeidsuitbuiting van (vaak buitenlandse) werknemers. De gemeente probeert deze mensen op te sporen, is bereikbaar voor deze mensen, ook als ze geen Nederlands spreken, en maakt ze bewust van hun rechten.

Criminaliteit ondermijnt 'goed en veilig samenleven' en is vaak een aanleiding tot uitbuiting. De gemeente moet ondermijning, ter bestrijding van verwevenheid boven- en onderwereld, actief aanpakken. Drugs speelt een belangrijke rol als aanjager van criminaliteit. De ChristenUnie vindt dat de gemeente zich moet inzetten om drugsgebruik te ontmoedigen en is tegen gemeentelijke proeven om wiet te telen. De gemeente moet zich ook actief inzetten tegen de gokindustrie; we zien door deze industrie grote problemen ontstaan met name bij jongeren.

Veiligheid is belangrijk voor iedereen, maar er zijn groepen voor wie dat in deze stad niet altijd vanzelfsprekend is. We willen ons blijven inzetten voor een veilige stad voor iedereen, waarbij discriminatie en racisme onacceptabel zijn en actief bestreden moeten worden. We willen ons de komende periode extra inzetten voor de aanpak van huiselijk geweld en femicide; dit ondermijnt namelijk het gevoel van veiligheid in je eigen huis en is letterlijk dodelijk.

Ten slotte willen we ons binnen de gemeente inzetten voor een eerlijke, transparante overheid die oog heeft voor de mens en handelt in het algemeen belang. De ChristenUnie is een partij van christenen voor alle mensen. Met de voorstellen in dit programma willen wij iets uitstralen en doorgeven van de liefde die God heeft voor deze wereld, voor Nederland, voor Enschede. Doe met ons mee! Voor een hoopvolle stad.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Hoofdstuk 1 Voor hoopvolle gemeenschappen	7
Hoofdstuk 2 Familie- en kindvriendelijke stad	9
Hoofdstuk 3 Een zorgzame stad voor iedereen.....	13
Hoofdstuk 4 Een thuis voor iedereen	20
Hoofdstuk 5 Een stad vol kunst, cultuur en sport	24
Hoofdstuk 6 Een economie die werkt voor mensen en ondernemers	27
Hoofdstuk 7 Zorg voor de schepping	30
Hoofdstuk 8 Een goed bereikbare hoopvolle stad	34
Hoofdstuk 9 Betrouwbare overheid	38
Hoofdstuk 10 Hoop voor een veilige samenleving.....	43

Hoofdstuk 1

Voor hoopvolle gemeenschappen

1.1 Hoopvolle wijken en buurten

De ChristenUnie gelooft dat we als mensen gemaakt zijn om naar elkaar om te zien. We komen tot bloei als we leven in fijne gemeenschappen. Onze stad barst gelukkig van dit soort plekken. Warme gezinnen en families. Sterke buurten en straten. Actieve kerken en andere geloofsgemeenschappen. Levendige voetbalverenigingen en sportclubs. Hoop ontstaat niet op het stadhuis, bij de overheid of in de economie. Hoop ontstaat daar waar God door mensen werkt: in de samenleving van onze stad. Wij willen dat vanuit het stadhuis de samenleving ruim baan blijft krijgen. We investeren in alles wat gemeenschappen in Enschede sterker maakt en stoppen met wat hen in de weg zit. We willen een stadsbestuur dat naast “de hoopbrengers” van onze stad gaat staan en een schild wil zijn voor wie alleen staat.

De straten, wijken en buurten van Enschede zijn gevuld met mensen die naar elkaar omzien. We houden noaberschap hoog en zijn er voor elkaar. Tegelijkertijd gaat de individualisering ook niet voorbij aan Enschede. Steeds meer mensen zijn eenzaam of hebben hulp nodig.

- In elke wijk creëren we **hoopvolle plekken**. We zorgen dat er in elke wijk plekken zijn waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, een kop koffie kunnen drinken en waar nodig hulp of ondersteuning kunnen vragen. Deze hoopvolle plekken kunnen buurthuizen zijn, maar ook vorm krijgen in scholen, voetbalkantines of zorginstellingen. Door toegankelijk te zijn en mensen uit te nodigen, bestrijden we eenzaamheid en bevorderen we sociale samenhang in de wijken.
- We gaan door met het beleid om **buurthuizen te (her)openen**. Daarmee geven we elke wijk en buurt weer een eigen kloppend hart. Zeker met de aankomende vergrijzing en de toenemende eenzaamheid zijn fysieke plekken van ontmoeting van groot belang.
 - De **speeltuinen** maken we **toekomstbestendig**. In Enschede hebben we 18 bemande speeltuinen, die een knooppunt van ontmoeting en beweging zijn voor jong en oud. Dit kan alleen met goede programmering en als er in de wijk samen met partners de schouders onder worden gezet. We werken toe naar een aantal robuuste en toekomstbestendige speeltuinen die bijdragen aan de sociale cohesie in de buurt.
 - We willen **meer buurtwerkers**. Buurtwerkers zijn de oliemannetjes /-vrouwtjes van onze wijken. We investeren in het welzijnswerk en gaan naar meer gebiedsgerichte aansturing en opdrachtverlening toe. Zo zorgen we ervoor dat in elke wijk de gemeenschapszin wordt ondersteund.
 - We werken aan **sterke wijkteams**. We stimuleren dat de wijkteams in Enschede bewoners meer zelfhulp en ondersteuning bieden. We gaan door met de succesvolle pilot ‘Hulp om de hoek’. We onderzoeken hoe we de wijkteams van Enschede nog dichter bij de gemeente kunnen organiseren. We zorgen ervoor dat binnen de wijkteams meer specialisme ontstaat rondom jeugd en gezin enerzijds en zorg en ondersteuning anderzijds. We verbinden ook de inzichten van specialisten van andere organisaties aan het werk van de wijkteams.
 - De gemeente Enschede komt met een **sociaal akkoord met geloofsgemeenschappen en verenigingen**. We maken als stad te weinig gebruik van de cruciale rol van kerken, voetbalclubs, sportverenigingen en sociale verenigingen in de stad. Het stadsbestuur gaat in overleg met deze groepen om te kijken hoe we nog beter kunnen samenwerken en maakt afspraken over nauwere betrokkenheid.
 - We bouwen en verbouwen **wijken voor verbinding**. Bij het bouwen en door het ontwikkelen van wijken en straten hebben we meer oog voor sociale ontmoeting op straat. We ontwerpen de openbare ruimte zo, dat daarin ontmoeting en sociale interactie kunnen ontstaan.
- We maken **de stad vriendelijker voor ontmoeting**. We zetten meer bankjes en speelvoorzieningen in wijken, zodat er meer ontmoeting ontstaat. De binnenstad verdient hier extra aandacht; veel bankjes zijn weggehaald vanuit angst voor overlast. Overlast moeten we echter op een andere manier aanpakken.
- We maken de **wijkpolitie weer zichtbaar**. We onderzoeken, naar voorbeeld van Enschede-West, hoe we de politie in elk stadsdeel weer een eigen herkenbare plek kunnen geven in de wijkgebouwen, waar mensen met de wijkagent kunnen overleggen en bijvoorbeeld aangifte kunnen doen.
- We houden vast aan de **wijkbudgetten**, waarmee vele kleine en grotere initiatieven uit de buurten en wijken mogelijk gemaakt worden. We onderzoeken of het mogelijk is de wijkbudgetten te verhogen.

1.2 Waardering van vrijwilligers, mantelzorgers en verenigingen

Onze stad draait voor een belangrijk deel op vrijwilligers. Veel Enschedeërs steken hun handen uit de mouwen om anderen te helpen. We willen dat dit vrijwilligerswerk meer wordt gewaardeerd.

- [Steun van het verenigingsleven](#) is belangrijk voor de ChristenUnie Enschede. Verenigingen en clubs moeten kunnen rekenen op steun van het stadhuis waar dat nodig is, maar de gemeente neemt vrijwillig initiatief niet over. Zo blijft het initiatief in de samenleving behouden.
- [De Maatschappelijke Diensttijd \(MDT\) en maatschappelijke stage](#) in het onderwijs kunnen jongeren actiever betrekken bij de gemeente, wat bijdraagt aan meer sociale cohesie en verbinding met elkaar. We gaan daarom door met de MDT en stage, zoals past bij onze voorlopersrol als Enschede. We zetten samen met betrokken partijen een 'Dien je stad'-netwerk op, om jongeren nog meer kansen te bieden een bijdrage aan de stad te leveren.
- De gemeente waardeert [vrijwilligersinitiatieven](#). We sluiten met ons sociale beleid aan bij initiatieven die al in de stad bestaan, ook voor ontwikkelingen die we als stad willen stimuleren. Daarbij valt te denken aan ontmoetingsgroepen, sociale initiatieven, maar ook aan grootschaliger vrijwilligerswerk, zoals Automaatje of het werk van stichting Present.
- We erkennen het belang van [professionele ondersteuning van grootschaliger vrijwilligersinitiatieven](#). Het financieren van de coördinatie van deze initiatieven levert de stad uiteindelijk veel vrijwillige inzet op en is de moeite waard. We blijven wel kritisch op een goede verhouding tussen de kosten van coördinatie en het aantal vrijwilligers dat daardoor aan de slag kan.
- Vrijwilligers kunnen, indien nodig, een [gratis Verklaring Omtrent Gedrag \(VOG\)](#) verkrijgen en zijn via de gemeente verzekerd.
- De ChristenUnie wil specifieke [ondersteuning voor jonge mantelzorgers](#). Zeker als zij zorgtaken moeten combineren met school of studie. De gemeente gaat daartoe het gesprek met deze jongeren aan om te horen wat zij nodig hebben.
- De gemeente wijst mensen die mantelzorger zijn of worden actief op [mantelzorgondersteuningsmogelijkheden](#).
- We gaan door met het aanbieden van [respijtbedden](#), zodat mantelzorgers even op adem kunnen komen.

1.3 Opstaan tegen eenzaamheid

We geloven dat mensen door God zijn gemaakt om naar elkaar om te zien. We geloven in een samenleving waarin mensen elkaar de hand reiken en er zijn voor de ander. Dit staat haaks op het individualisme van onze tijd, en is juist daarom zo nodig. Een luisterend oor of een arm om iemands schouder verlichten de zorgen van mensen, waardoor ze samen weer perspectief zien in een roerige wereld.

- We zorgen dat er [voldoende ontmoetingsplekken](#) zijn waar mensen zonder afspraak naar binnen kunnen lopen voor een praatje, ontmoeting of een hulpvraag.
- We werken aan een [maatschappelijk netwerk tegen eenzaamheid](#). De gemeente gaat om tafel met maatschappelijke organisaties zoals studenten- en jongerenverenigingen, kerken, wijkteams, speeltuinen en buurthuiskamers, om te kijken welke rol ze kunnen spelen in het terugdringen van eenzaamheid. We maken samen met hen afspraken over het tegengaan van eenzaamheid. Zo zorgen we ervoor dat iedereen weet hoe je actie kan ondernemen wanneer je merkt dat iemand eenzaam is.
- [Verbinden van verschillende groepen](#) is belangrijk voor de sociale cohesie van de samenleving. We kijken hoe we het in wijken zo kunnen inrichten dat ouderen en jongeren, gezinnen en alleenstaanden, werkende en studenten elkaar kunnen ontmoeten. Denk bijvoorbeeld aan studentenwoningen en zorggeschikte woningen in één accommodatie.
- We kijken of we vaker kunnen werken met een [dienverplichting](#) bij het accepteren van een woning. Je krijgt de woning toegewezen, op voorwaarde dat je iets terugdoet voor de wijk of buurt.
- De gemeente Enschede sluit zich aan bij het actieprogramma '[Eén tegen eenzaamheid](#)', en onderzoekt waar dit het beste kan landen in de Enschedese samenleving.
- [Gerichte actie tegen eenzaamheid onder jongeren en studenten](#). Onder Twentse jongeren en studenten is eenzaamheid een groot probleem, dat ondanks diverse campagnes niet afneemt. Daarom willen we dat Enschede zich aansluit bij stichting Join Us, die tot doel heeft de sociale gezondheid van jongeren en jongvolwassenen te verbeteren. Om versnippering en langs elkaar heen werken te voorkomen, is het belangrijk om hiermee ook verbinding te zoeken met 'Eén tegen eenzaamheid'.

Hoofdstuk 2

Familie- en kindvriendelijke stad

2.1 Voor een familie- en kindvriendelijke stad

We horen allemaal bij een familie. Het is de belangrijkste vorm van gemeenschap in onze stad en iets om te koesteren zolang we het voorrecht van familie hebben. Het is de plek waar de nieuwe generatie Enschedeërs opgroeit. Juist daarom wil de ChristenUnie gezinnen en families ruim baan geven in Enschede. De stad moet een fijne plek zijn voor kinderen en jongeren om in op te groeien. Ook voor wie dat niet vanzelfsprekend is.

Wij geloven dat gezinnen en families de fundering zijn van een gezonde stad. Een plek van stabiliteit, waar liefde, aandacht en zorg voor elkaar de basis vormen. Een plek van rust en regelmaat. Wij geloven ook in de kracht van gemeenschappen bij de opvoeding van de volgende generatie. Zoals het gezegde luidt: "It takes a village to raise a child." Omdat we willen dat de volgende generatie Enschedeërs fijn en gezond kan opgroeien, maken we daar samen een topprioriteit van.

- We willen een **Fonds Gezinsvriendelijke Wijken**. We zetten ieder jaar 2 miljoen apart om te investeren in het kind- en gezinsvriendelijker maken van onze wijken en straten. We investeren in vergroening van wijken en straten, updaten van speelmogelijkheden, vergroenen en openstellen van schoolpleinen en meer maatregelen voor verkeersveiligheid in kinderrijke buurten. Zo maken we van heel Enschede een kind- en gezinsvriendelijke stad.
- **Wonen voor de hele familie** moet makkelijker worden. Om te stimuleren dat families samen kunnen wonen maken we het makkelijker om kangoeroewoningen bij te plaatsen of woningen te splitsen om als familie in elkaars directe nabijheid te kunnen wonen.
- **Kinderarmoede wordt bestreden** door de gemeente. We tornen niet aan het sociale beleid van onze stad rondom kinderarmoede. Kinderen die opgroeien in armoede hebben recht op hulp en ondersteuning. Zie hoofdstuk 3.
- Graag nemen we **het buddyproject** van kansrijk Groningen mee naar Enschede, een initiatief vanuit de samenleving zelf. Ondertussen is wetenschappelijk bewezen dat dit multiprobleemgezinnen of -individen echt verder helpt. We gaan kijken hoe we de samenleving kunnen inspireren en ondersteunen bij het opzetten van zo'n project.
- We blijven **investeren in het jongerenwerk** en projecten voor jongeren met achterstanden, zoals als Het Fort.
- **In elk stadsdeel wordt een Familiehuis** geopend. De afgelopen periode is het eerste familiehuis van Nederland in Enschede-West opgezet. Naar Zweeds model komen alle organisaties en initiatieven daarin samen rondom jonge kinderen en hun ouders. We bouwen door op het succes van deze ontmoetingsplek en zorgen dat aan het einde van de komende periode in elk stadsdeel tenminste één familiehuis staat. Zo zorgen we dat elke Enschedese ouder ergens terecht kan voor gezelligheid, spelen, ontmoeting en hulp.
- In de familiehuizen zorgen we voor **laagdrempelige opvoedhulp** wanneer dat nodig is en blijven we praat- en ontmoetingsgroepen organiseren. We geloven dat iedere ouder daar baat bij heeft.
- We starten op een aantal scholen met het concept van de **Familieschool**, zodat deze scholen een hoopvolle plek worden voor het hele gezin. Met cursusaanbod rondom laaggeletterdheid, vrijwilligerswerk, hobbycursussen en wijkwelzijnswerk op school. Zo wordt de drempel om mee te doen zo laag mogelijk. We kijken voor inspiratie naar basisschool De Zuidsprong.
- **We pakken (v)echtscheidingen aan.** Afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in een stevigere aanpak van echtscheidingen. We verdubbelen opnieuw onze inzet. We maken van de familiehuizen een centrale plek waar ouders met relatieproblemen hulp kunnen krijgen, met een team van experts dat beschikbaar is voor hulp en ondersteuning bij relaties. Zowel voor kinderen als hun ouders. Een gezonde relatie van de ouders is goed voor het welzijn van de kinderen. Ervaringen in andere gemeenten met relatie- en gezinsteams laten zien dat dit soort initiatieven jeugdhulpkosten kan helpen besparen.

Plek van Hoop

Het Fort is er voor kinderen die in sociaaleconomisch kwetsbare gezinnen opgroeien. Twee middagen in de week - drie jaar lang - kunnen zij het programma volgen. Ze leren de vaardigheden die ze nodig hebben om van hun leven een succes te maken, zoals bijvoorbeeld doorzettingsvermogen, betrouwbaarheid en zelfwaardering.

- We starten een groot experiment met [gratis relatiehulp](#). Dat kan gaan om het beschikbaar maken van relatietherapie, andere coachingshulp of groepsaanbod gericht op versterking van relaties. Dergelijke hulp maken we ook beschikbaar voor ouders die uit elkaar gaan, maar hulp nodig hebben om tot een goede omgang met elkaar en de kinderen te komen. Een succesvol concept bij andere gemeentes is het programma 'Houd me Vast'. Dit programma biedt twee intensieve dagen van Emotional focussed therapy (EFT) per stel. Voor veel stellen was dit voldoende om elkaar weer te vinden, zonder een intensief traject.
- We onderzoeken hoe we het [relatie-cursusaanbod in de samenleving beter toegankelijk](#) kunnen maken voor inwoners van de stad. (denk bijvoorbeeld aan de Marriage Courses van kerken)
- Soms is een scheiding onvermijdelijk, dan is het belangrijk voor de betrokken kinderen dat er goede afspraken komen. Deze periode zijn we gestart met een [spreekuur van de gezinsadvocaat](#) in het Familiehuis en daar is veel vraag naar. We breiden dit initiatief, gericht op het voorkomen van een juridische loopgravenoorlog tussen ouders, uit met extra uren.

2.2 Onderwijs

In het onderwijs werken leerkrachten en schoolteams met hart en ziel om de volgende generatie Enschedeërs tot bloei te brengen. Helaas hoort Enschede bij de top van steden waar kinderen de minste kansen hebben. Maar daar leggen we ons niet bij neer! We blijven fors investeren in het onderwijs, zoals dat ook afgelopen periode is gebeurd:

- We gaan volle kracht verder met het [10-jarenplan kansengelijkheid](#) dat de Enschedese politiek twee jaar geleden heeft goedgekeurd. Het onderwijs en de kinderopvang blijven daarbij nauw betrokken. Zo geven we elk kind de kans om tot bloei te komen.
- We houden vast aan het inzetten van [extra handen op de peuterscholen en in groep 1 en 2](#), zodat kinderen in kleinere groepjes worden begeleid.
- We willen [rijke naschoolse programma's](#). We investeren in naschools aanbod op scholen met veel achterstanden, zodat elk kind de kans krijgt zichzelf te verrijken met kennis en andere perspectieven. Denk bijvoorbeeld aan aanbod rondom muziek, cultuur en sport.
- Om het [bereik van de voorschool](#) verder te vergroten, schaffen we de financiële eigen bijdrage van ouders af.
- We respecteren de afspraken van schoolbesturen en de gemeente om de komende jaren het aantal schoolgebouwen te verminderen, zodat [een toekomstbestendig scholenaanbod](#) ontstaat in Enschede. We letten daarbij nadrukkelijk op voldoende keuzevrijheid voor ouders in elk stadsdeel. Zowel in onderwijsconcepten als levensbeschouwelijke keuzevrijheid.
- Bij het vernieuwen van scholen zetten we in op een [goed binnenklimaat en verduurzaming van schoolgebouwen](#). Want elke leerling verdient frisse lucht in het klaslokaal, zodat de aandacht uit kan gaan naar het onderwijs.
- Voor elk nieuw of te renoveren schoolgebouw onderzoeken we welke kansen er zijn om van de [school een hoopvolle plek voor de wijk](#) te maken. Ook kijken we of het mogelijk is van de betreffende school een Familieschool te maken, waar niet alleen kinderen terecht kunnen, maar ook ouders cursussen kunnen volgen, hulp bij laaggeletterdheid kunnen krijgen en wijkwelzijnswerk kunnen vinden.
- [Bewegen op school is gezond](#) en wordt gestimuleerd in Enschede. De gemeente draagt eraan bij dat alle leerlingen in de stad tenminste twee uur gym in de week kunnen krijgen, door voldoende vakleerkrachten en gymlocaties beschikbaar te stellen.
- We willen [een tandje erbij met de Twentse Belofte](#). We intensiveren de aanpak van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. We blijven samenwerken met het onderwijs en de arbeidsmarkt om ervoor te zorgen dat alle jongeren in Enschede het onderwijs verlaten met een startkwalificatie. We zetten in op schoolaanwezigheid en grijpen sneller in als jongeren niet naar school komen.
- School is de beste manier om uit de jeugdcriminaliteit te blijven. We gaan daarom door met het initiatief in Enschede-Oost om met behulp van een [verzuimrechter](#) in te grijpen bij ernstig schoolverzuim.

2.3 Jeugdzorg: Onze jeugd, onze zorg

Een op de zes jongeren heeft in Enschede een vorm van jeugdzorg. Rond de eeuwwisseling was dat nog maar een op de zevenentwintig. Landelijk is hetzelfde te zien. Jongeren met problemen moeten kunnen rekenen op zorg en ondersteuning. Tegelijkertijd mogen we vaker tegen elkaar zeggen dat zorgen horen bij opgroeien. De ChristenUnie wil minder jongeren en kinderen in de jeugdzorg, zodat de beste zorg beschikbaar blijft voor jongeren die dat echt nodig hebben. We willen daarom minder investeren in jeugdzorg en meer in onderwijs, kansengelijkheid, echtscheidingsaanpakken en armoedebestrijding. Daar is het gros van de kinderen en jongeren immers het meest mee geholpen.

- We houden vast aan het plan [Onze Jeugd, Onze Zorg](#), waarin 47 maatregelen staan om de jeugdzorg in Enschede te verbeteren. We kijken waar we het plan kunnen aanscherpen en versnellen.
- [Onderwijs en jeugdhulp](#) moeten meer met elkaar verbonden worden. We gaan door met onze onderwijs-jeugdhulp-arrangementen, waarin we al het geld voor jeugdzorg bij elkaar in een zak stoppen en aan de school en één jeugdhulpaanbieder geven. Zo ontstaat een integrale aanpak. We kijken of we ook op andere scholen of op wijk- en buurtniveau op eenzelfde manier kunnen gaan werken.
- We willen [minder uithuisplaatsingen](#) in Enschede. Het aantal kinderen dat uit huis geplaatst wordt in onze stad is veel te hoog. Uithuisplaatsingen pakken vaak slecht uit voor kinderen, maar zijn soms onvermijdelijk. We zetten echter waar dat kan maximaal in op hulpverlening in het gezin zelf.
- Nieuwe [inkoop in de jeugdzorg](#) gebruiken we voor radicale verandering. Aan het einde van de komende periode moet de jeugdzorg opnieuw worden ingekocht. We gebruiken dat moment om het radicaal anders te doen. We stoppen met PxQ-financiering en 300+ jeugdzorgaanbieders. We gaan over op strategisch partnerschap met een (coöperatie van een) beperkt aantal grote jeugdzorgaanbieders. Lichte jeugdhulp en ambulante ondersteuning organiseren we op wijkniveau, zo veel mogelijk met één aanbieder.
- In de nieuwe inkoop sturen we op financiële kaders en beleidsdoelen, waar strakkere afspraken over worden gemaakt. Daarbinnen komt [meer vrijheid en vertrouwen voor de jeugdzorgprofessionals](#) om samen met onze wijkteams, schoolwijkcoaches en de Familiehuisen het goede te doen voor jongeren.
- We versterken de [Twentse jeugdzorgregio](#) met extra capaciteit, zodat we beter kunnen samenwerken met de jeugdhulpaanbieders in Twente. Wat lokaal kan doen we lokaal.
- Als kinderen echt niet thuis kunnen wonen, dan is een pleegoudergezin vaak een goed alternatief. We ondersteunen het uitdagende werk van pleegouders via een [pleegoudernetwerk](#) en blijven actief bijdragen aan de [werving van nieuwe pleegouders](#).
- Het zou mooi zijn als gezinnen die dat nodig hebben kunnen rekenen op [steungezinnen](#) om hen heen. Dat kan helpen om escalatie of noodzaak tot professionele hulp te voorkomen. Ook ontlast het pleegouders, als er ook een steungezin betrokken is. We breiden daarom de pilot met steungezinnen uit en gaan actiever werven om meer van deze gezinnen in onze stad in te zetten.
- Er komt [waakvlamhulp](#) voor gezinnen die in een intensief traject hebben gezeten. Zo volgen we goed hoe het met kinderen en jongeren gaat na een traject.
- We willen een [betere overgang van jeugd- naar volwassenenzorg](#) als jongeren 18 worden. De overstap naar volwassenenzorg op 18-jarige leeftijd is voor veel jongeren ingrijpend, zeker voor jongeren met een beperking of zorgvraag. We willen dat de gemeente, samen met zorgpartners, zorgt voor continuïteit en maatwerk, zodat niemand ineens alles zelf moet regelen. Verlengde jeugdzorg kan hierbij helpen, maar moet eenvoudiger en beter toegankelijk worden.
- Afgelopen jaren is er veel aandacht gevraagd voor [kinderen met ouders in detentie](#). Uit onderzoek van de Kinderombudsman blijkt dat dit een groep kinderen is die vaak niet goed in beeld is bij hulpverleners. We willen deze groep kinderen beter helpen. De ChristenUnie blijft zich daarom onverminderd voor hen inzetten.

2.4 Nee, tegen (kinder)armoede

Veel zorgen van kinderen en gezinnen hangen samen met armoede. Daar hebben we in onze stad bovengemiddeld veel mee te maken. De ChristenUnie wil zich daarom inzetten om armoede te bestrijden. Daarom blijven we sociale regelingen overeind houden die kinderen en jongeren ondersteunen. Zo geven we ze maximaal de kans op een betere toekomst. Daarnaast zijn er ook initiatieven die volwassenen in armoede helpen. We willen:

- **Elk kind toegang geven tot sport en muziek.** We zijn dankbaar voor de samenwerking met Stichting Leergeld en de uitbreiding van hun bereik, en willen hier ook in de toekomst mee doorgaan. We ondersteunen en stutten alle regelingen om kinderen uit armere gezinnen toegang te geven tot laptops, sportclubs, muziekonderwijs en zwemles.
- Dat meer scholen aansluiten op het **jeugdeducatiefonds**. Het jeugdeducatiefonds helpt schooldirecteuren om zonder ingewikkelde formulieren of strakke eisen de goede dingen te doen om jongeren in een achterstandssituatie te ondersteunen. Alles wat helpt voor goed onderwijs en een goede jeugd is voor het Jeugdeducatiefonds acceptabel. Dit werk maakt een enorm verschil. De afgelopen periode is het gelukt 24 scholen aan te sluiten bij het jeugdeducatiefonds. We breiden het aantal aangesloten scholen verder uit.

Plek van Hoop

De Vlecht biedt onderdak aan de Voedselbank, de Kledingbank en het Meubeldepot. Daarnaast is de Voedselbank daar ook begonnen met het supermarkt concept en heeft de Kledingbank een echte winkel. Dit vanuit de gedachte dat armoedebestrijding niet alleen gaat over geld, maar ook over waardigheid en grip krijgen op je eigen leven

- Het **armoedebelief blijven aanscherpen**. Enschede heeft de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in goed armoedebelief. We zijn blij met 'de Vlecht' die onderdak biedt aan de Voedselbank, de Kledingbank en het Meubeldepot. Op basis van NIBUD-berekeningen wordt regelmatig onderzocht waar gaten zitten in het Enschedese armoedebelief. De ChristenUnie wil deze werkwijze voortzetten.

- **Maatjesprojecten** bevorderen. Een sterk sociaal netwerk bevordert de bestaanszekerheid van mensen. Enschede stimuleert en ondersteunt daarom initiatieven waarbij inwoners op wijk, buurt of straatniveau elkaar ontmoeten en ondersteunen. Bijvoorbeeld door spaarkringen en te organiseren of geldmaatjesprojecten op te zetten.

- Zo min mogelijk via formulieren regelen. We stimuleren beter gebruik en uitvoering van de bijzondere bijstand en gemeentelijke regelingen door **proactieve informatievoorziening**. We doen dit samen met de maatschappelijke partners en passen automatische toekenning toe waar mogelijk.

- Dat geen kind met rammelende maag naar school gaat. We stimuleren gebruik van de landelijke regeling voor **schoolmaaltijden**. Daar waar dat niet toereikend is, gaan we met scholen en het Jeugd Educatie Fonds in gesprek voor extra ondersteuning.

- Inzetten op een **ruimhartig kwijtscheldingsbeleid**. De ChristenUnie wil het huidige kwijtscheldingsbeleid voorzetten, en niet versoberen. Waar mogelijk verbeteren we regelingen.

- Informele voedselbanken en **initiatieven van kerken/diaconieën faciliteren** in plaats van tegenwerken. We voorkomen een boete op barmhartigheid en geven ruimte aan informele initiatieven om mensen in bijstandssituaties extra te ondersteunen.
- Dat **maatwerk altijd mogelijk** moet zijn. We vinden het belangrijk om lokaal maatwerk aan te bieden voor inwoners met hoge energierekeningen en huurachterstanden, met als doel hen te helpen weer financieel zelfstandig te worden.

Hoofdstuk 3

Een zorgzame stad voor iedereen

3.1 Goede zorg op basis van menselijke maat

De ChristenUnie gelooft dat ieder mens waardevol is en uniek is geschapen door God. Daarom vinden we het belangrijk dat Enschede een stad is waarin iedereen mee kan doen. Of je het nu prima zelf redt of wat meer hulp en ondersteuning nodig hebt. Ieder mens is geliefd. We staan voor goede zorg, strijden tegen eenzaamheid en komen op voor mensen met een beperking. We willen dat onze wijken en buurten gericht zijn op zorgzaamheid en meedoen.

We willen dat in Enschede de zorg warm, sociaal en menselijk georganiseerd wordt. Tegelijkertijd moeten we ons voorbereiden op een periode van minder zorgpersoneel en meer zorgvraag. De afgelopen jaren is er hard gewerkt aan de aanbevelingen van commissie 'Menselijke Maat'. Dit moet onderdeel blijven van ons beleid: de mens centraal en niet het systeem.

- We zijn blij met het plan om de komende jaren de maatschappelijke ondersteuning en zorg in Enschede te verbeteren. De 18 maatregelen uit het programma 'Samen leven, samen zorgen' worden uitgevoerd. We helpen ouderen om zo lang mogelijk vitaal en gezond te kunnen leven en zetten in op het beschikbaar blijven van zorg voor de mensen die dat het meest nodig hebben.
- We zetten in op [zorgzame buurten](#). We maken voor iedere buurt een plan voor het bevorderen van zorgzaamheid en omzien naar elkaar, zoals dat bijvoorbeeld in De Posten is gedaan. We willen dat ouderen, eenzame mensen en mensen die ondersteuning nodig hebben goed worden opgevangen in hun eigen wijk. Het maken van het plan gebeurt in het kader van gebiedsgericht werken in een team van wijkteam-medewerkers, zorgverleners, welzijnsmedewerkers en maatschappelijke organisaties.
- De aanbevelingen van de commissie [Menselijke Maat](#) blijven we uitvoeren. Ook het nieuwe stadsbestuur geeft de aanbevelingen van de commissie menselijke maat een centrale plek in de uitvoering van het beleid in het sociaal domein. De mens voorop, het systeem volgt. Ambtenaren krijgen in de uitvoering discretionaire ruimte om hun hart te volgen en te doen wat goed is.
- De gemeente moet de [kerken gaan zien als vaste partners](#). In toenemende mate wordt er een beroep gedaan op hulpverlening binnen de kerken. Kerken pakken steeds vaker maatschappelijke taken op. Deze constructieve rol en toegevoegde waarde vragen om wederzijds respect en om versterking van de contacten tussen overheid en kerken (diaconieën). Als ChristenUnie erkennen we dat de kerk een andere roeping heeft dan de overheid. En dat kerk en overheid elkaar vanuit die andere roeping kunnen versterken.
- De gemeente moet [kritische partners in de stad blijven opzoeken](#). Wij zijn ontzettend blij met de inzet van het Diaconaal Platform Enschede. Het is in een gat gesprongen toen de formulieren-brigade stopte en helpt veel mensen die het overzicht over hun financiën kwijt zijn. Dit werk heeft de afgelopen jaren een grote vlucht genomen, waardoor DPE wat ons betreft een goede gesprekspartner is voor ons gemeentebestuur. We moeten leren van de ervaring en de problemen die door hun vrijwilligersesignaleerd worden.
- De gemeente moet vol inzetten op het [weghalen van de schotten](#) tussen hulp, zorg en participatie en het voorkomen en verminderen van bureaucratie. De ChristenUnie wil dat er gedacht wordt vanuit de zorgvraag van inwoners.
- We willen [ervaringsdeskundigen](#) (blijven) inzetten. De inzet van ervaringsdeskundigheid (bij o.a. de ggz, maatschappelijke zorg, mantelzorg vluchtelingenwerk) draagt bij aan grotere deelname aan de samenleving en heeft daarnaast meerwaarde voor de ervaringsdeskundige zelf.
- De gemeente moet [naar de hele situatie kijken](#) van een inwoner met een hulpvraag. Bij aanvragen van inwoners voor ondersteuning door de gemeente wordt een gesprek gevoerd met de aanvrager, samen met andere gezinsleden, mantelzorgers en/of een onafhankelijke cliëntondersteuner. Waar mogelijk worden integrale afwegingen gemaakt in één beschikking voor zowel WMO (wet maatschappelijke ondersteuning), jeugdhulp, participatiewet, minimabeleid enz.
- [Identiteitsgebonden](#) zorg moeten we in de gemeente Enschede toegankelijk houden. Als zorg niet via een Zorg-in-natura (ZIN)-contract geleverd kan worden, dan kan een persoonsgebonden budget (PGB) een instrument zijn om toch passende zorg onder regie van de zorgvrager aan te vragen. De ChristenUnie wil dat PGB-gebruik mogelijk blijft en dat inwoners die mogelijkheid kennen. Zo hebben zorgvragers altijd de

mogelijk om identiteitsgebonden of andere noodzakelijke zorg in te kopen als deze niet gecontracteerd is. We letten wel scherp op misbruik van PGB's door foute zorgbureautjes.

- Een [eigen bijdrage voor zorg of ondersteuning mag nooit leiden tot zorgmijding](#). Tegelijkertijd pleiten we voor een inkomensafhankelijke bijdrage voor huishoudelijke ondersteuning, zodat deze zorg voor de meest kwetsbaren in onze samenleving toegankelijk blijft. Als gemeenten de wettelijke mogelijkheid krijgen om een inkomensafhankelijke bijdrage te vragen voor WMO-voorzieningen, dan zullen we daar gebruik van maken.

3.2 Gezondheid is beter dan genezen

In sommige wijken van Enschede is de gemiddelde levensverwachting van de inwoners lager dan in andere wijken of delen van het land. Deze gezondheidskloof vraagt aandacht. Om de zorg ook in de toekomst goed te kunnen organiseren in onze stad, moeten we meer aandacht gaan besteden aan gezondheid en minder aan ziekte. Daarom willen we:

- [Inzetten op positieve gezondheid](#); We geven positieve gezondheid een centrale plek in ons beleid. De lokale preventiemiddelen worden per stadsdeel ingezet om de omgeving te vergroenen, meer beweging mogelijk te maken en gezondheid op scholen te stimuleren.
- [Een lokaal preventieakkoord](#). We sluiten met de belangrijkste partners in de stad een akkoord om te werken aan meer preventie en gezondheid. Daarbij sluiten we aan op de regionale afspraken in het kader van de Twentse Koers.
- Alsnog een afspraak over [transformeren ouderenzorg](#). We maken alsnog afspraken met de specialistische zorgpartijen en ziekenhuizen over meer preventief werken in de ouderenzorg. We betreuren het dat er geen transformatieplan is gekomen waar ook gemeenten bij zijn aangesloten. Er komen alsnog afspraken om de ouderenzorg in Enschede voor te bereiden op de toekomst.
- [Een gezonde scholen aanpak](#). We gaan door met de inzet op gezondere scholen, via de inzet van de GGD.
- [Regionaal samenwerken aan gezondheid](#). De Twentse Koers en de GGD gaan nauwer samenwerken aan de gezondheid in Twente en in Enschede.
- [Het huisartsentekort blijven aanpakken](#). De afgelopen jaren is met succes het aantal mensen zonder huisarts teruggedrongen. Maar in de toekomst gaan veel huisartsen met pensioen en dreigt het huisartsentekort weer toe te nemen. We gaan daarom door met het aanvalsplan huisartsentekort en werken actief mee aan vraagstukken rondom huisvesting. Ook blijven we zoveel mogelijk doorgaan met welzijn op recept en met de praktijkondersteuners, die door de gemeente worden betaald.

3.3 Waardevol ouder worden: voorbereiden op vergrijzing

Als samenleving hebben we een grote klus te klaren. Hoe gaan we ervoor zorgen dat mensen waardig oud kunnen worden, ook in onze stad. Mensen moeten langer thuis blijven wonen; als er voldoende zorg is en een netwerk in de wijk, dan kan dat ook. Echter is de verwachting dat de personeelstekorten in de zorg alleen maar zullen toenemen. Daarom gaat de ChristenUnie voor inzet op de volgende punten, waarvan veel ook al elders in dit programma zijn genoemd, maar waarbij vergrijzing extra aandacht verdient.

- Omdat vergrijzing zoveel terreinen van de samenleving raakt, willen we een [coördinerend wethouder vergrijzing](#), zodat we goed kunnen inzetten op een integrale aanpak van vergrijzing.
- We willen [goede mantelzorgondersteuning](#); omdat mensen langer thuis blijven wonen, zijn ze langer afhankelijk van mantelzorgers, zoals hun kinderen. Deze mantelzorgers staan vaak volop in het leven en zijn er dus ook andere verplichtingen die op hen af komen. Om te zorgen dat ze als mantelzorger ingezet kunnen blijven worden, is goede mantelzorgondersteuning essentieel. Een onderdeel hiervan is dat we inzetten op goede respijtzorg, zodat mantelzorgers even op adem kunnen komen.
- [Eenzaamheid onder ouderen](#) is ook een groot probleem. Actieve mensen die volop in het leven staan, worden minder mobiel, waardoor ze thuis komen te zitten. Daarnaast vallen veel mensen uit hun omgeving weg. We willen daarom als ChristenUnie inzetten op voldoende ontmoetingsplekken in de wijk, met mogelijkheid voor gezamenlijk eten. We kijken ook hoe we bijvoorbeeld kerken of andere

- maatschappelijke instellingen kunnen inspireren om hier ook een rol te pakken.
- Waar we als gemeente kunnen, zetten we in op het aantrekkelijk maken van werken in de zorg en het promoten van zorgopleidingen.
- We zetten in op toegankelijkheid van de openbare ruimte. Dit werken we verder uit in de volgende paragraaf.
- Omdat mensen langer thuis wonen, is het belangrijk dat huizen zo zijn ingericht dat dit ook mogelijk is wanneer mensen minder mobiel worden. Daarnaast willen we blijven inzetten op alternatieve woonvormen zoals knarrenhofjes, mantelzorgwoningen of kangoeroewoningen. Deze woonvormen faciliteren zorg voor elkaar en/of mantelzorg.

3.4 Een toegankelijke stad

Het openbare leven is vaak ingericht voor mensen zonder beperking. Dit zorgt ervoor dat mensen onbewust buitengesloten worden van het deelnemen aan het openbare leven. De ChristenUnie wil dat deze drempels zo veel mogelijk worden weggenomen. We zijn dan ook blij met de commissie toegankelijkheid, deze commissie geeft de gemeente gevraagd en ongevraagd advies over de inrichting van de openbare ruimte.

- De gemeente Enschede zoekt actief naar mogelijkheden om volwassenen en kinderen met een beperking te laten sporten.
- De gemeente zorgt dat haar gebouwen en voorzieningen goed toegankelijk zijn voor alle inwoners, en ook digitaal moet de gemeente bereikbaar zijn voor mensen met een beperking.
- De openbare ruimte wordt overal toegankelijk voor mensen met een beperking zodat zij zich er zelfstandig kunnen redden. Een onderdeel daarvan is dat er voldoende openbare toiletten of changing places zijn in het centrum. Dit kan bijvoorbeeld door ook de toiletten in gemeentelijke gebouwen open te stellen en vanuit de gemeente in overleg te gaan met horeca en ondernemers, zodat ook zij hun toiletten openstellen.
- De gemeente zet zich in voor toegankelijk openbaar vervoer. Dit betekent ook dat er makkelijk betaald kan worden in de bus. We willen contant betalen weer terugbrengen.
- Er zijn op dit moment voldoende voorbeelden in Enschede waarbij er in het kader van toegankelijkheid nog veel verbeterd kan worden; een paar concrete voorbeelden zijn:
 - De achterkant van het station is voor rolstoelgebruikers niet toegankelijk. De gemeente moet met ProRail in gesprek om te kijken of dit verbeterd kan worden.
 - Door plaatsing van hekken om de toegang tot het Volkspark voor fietsers te belemmeren, is het park voor rolstoelgebruikers alleen toegankelijk met een kaart die bij Loetje ligt. Hier moet een toegankelijke oplossing voor komen. Alle parken in Enschede moeten voor iedereen toegankelijk zijn.
 - Assistentiebellens zitten op veel plekken niet op gepaste hoogte of zitten ver weg van de locatie.
 - Stoepen zijn op cruciale plekken soms niet breed genoeg of missen afritten. We zorgen daarom voor voldoende afritten, vooral bij cruciale punten, waar oversteeek vaak gewenst is.
 - Aangezien Enschede-promotie het visitekaartje van de gemeente is, moet deze volledig toegankelijk zijn. Dat is op dit moment onvoldoende het geval.
- De gemeente werkt aan het ontwikkelen en uitvoeren van een lokale inclusie-agenda, zodat alle inwoners deel kunnen nemen aan de samenleving. We doen dit samen met verenigingen en belangengroepen.
- De gemeente zorgt ervoor dat (gemeentelijke) evenementen toegankelijk zijn voor bezoekers met een beperking. Hierbij moet niet alleen gedacht worden aan rolstoeltoegankelijkheid, maar bijvoorbeeld ook aan het inzetten van een doventolk. Helaas is dit bij veel evenementen nog niet goed geregeld, ook niet bij de evenementen die voor Enschede 700 werden georganiseerd.
- We houden in het oog dat de verschillende doelen van de gemeente met elkaar in balans blijven. Bijvoorbeeld klimaatadaptatie is erg belangrijk, hierbij moet echter wel rekening gehouden worden met toegankelijkheid. Het verwijderen van verharding of het toepassen van grasbeton kan een grote belemmering betekenen voor de toegankelijkheid. We kijken naar alternatieven die de toegankelijkheid niet belemmeren.
- Noppentegels hebben op dit moment vaak nog dezelfde kleur als de weg. Dit helpt niet voor visueel beperkte mensen die vaak nog wel contrast zien. Daarom moeten deze aangelegd worden met een kleur die contrasteert met de reguliere bestrating. Aangezien deze vaak op cruciale oversteekeplekken liggen, heeft dit als bijkomend voordeel dat ouders ook kinderen kunnen aangeven te stoppen bij de tegels met

deze kleur. Voor visueel beperkte mensen kijken we waar het aanbrengen van een tactiel geleidingssysteem op stoepen en voetpaden gewenst is, zodat ze zich veilig kunnen verplaatsen.

- De gemeente betreft en [ondersteunt de commissie Enschede Toegankelijk](#) waar mogelijk. Ze neemt haar aanbevelingen zoveel mogelijk over. Wanneer dat om wat voor reden niet haalbaar is, wordt dit teruggekoppeld naar de commissie en raad.
- [Ondernemersloket](#) moet open staan voor klachten van inwoners over toegankelijkheid van winkels en hierover in gesprek gaan met ondernemers.
- Op de website en in de openbare ruimte wordt er gekeken of er meer gewerkt kan worden met [symbolen](#); dit helpt zowel laaggeletterden als mensen met een verstandelijke beperking.
- De gemeente bereidt zich voor op de invoer en uitgifte van de verplichte [European disability card in 2028](#).
- Enschede gaat meedoen aan de [EuroKey](#). EuroKey biedt een sleutel die aangevraagd kan worden door personen met mobiele beperkingen en rolstoelgebruikers, waarmee zij toegang kunnen krijgen tot publieke gebouwen via ingangen en liften die voor regulier publiek niet toegankelijk zijn. Deze sleutels hebben unieke serienummers en kunnen niet worden nagemaakt.

3.5 Aandacht voor mensen met een psychische kwetsbaarheid

Enschede zou een stad moeten zijn waarin ook mensen met een psychische kwetsbaarheid een warme en veilige plek hebben. Helaas zien we, mede door de wachtlijsten in de GGZ, dat het aantal personen met verward gedrag toeneemt. Dit heeft een hoge impact op de directe omgeving en ondermijnt het gevoel van veiligheid in een buurt. Passende zorg voor deze personen is belangrijk.

- Samen met de GGZ maakt de gemeente afspraken over hoe [mensen met verward gedrag](#) in hun eigen situatie kunnen worden ondersteund, hoe netwerken betrokken worden en hoe wordt voorkomen dat mensen afhankelijk worden van de GGZ.
- We gaan door met het [respijthuis en andere laagdrempelige voorzieningen](#) voor inloop en tijdelijke time-out.
- De gemeente zet, in het kader van samenredzaamheid, in op [hulpgroepen voor mensen met verward gedrag](#) en op de beschikbaarheid van gezamenlijke woonruimte.
- De politie, de GGZ, de Spoedeisende Hulp-afdeling van het ziekenhuis en de wijkteams maken afspraken over wat te doen bij het aantreffen van mensen met verward gedrag. We [voorkomen dat deze mensen in een politiecel terechtkomen](#).
- We zetten de samenwerking van de GGD, GGZ en politie in het project [Streettriage](#) voort, zoals dat nu in Enschede succesvol wordt ingezet voor mensen met verward gedrag.
- We [investeren in beschermd wonen](#) en in de zorg voor mensen met GGZ-problematiek die thuis wonen: 24/7 ambulante psychische zorg in de wijk, en intensievere samenwerking tussen GGZ, huisartsen, maatschappelijke opvang, woningcorporatie, schuldhulpverlening en andere zorg- en hulpverleners en herstelgroepen.
- We [strijden tegen foute PGB-bureautjes](#). Zorgaanbieders die via persoonsgebonden budgetten kwetsbare patiënten opvangen in wijken, zorgen voor afkalvend draagvlak voor de professionele opvang van mensen met een kwetsbaarheid. We voeren in samenwerking met het zorgkantoor de strijd tegen dit soort bureautjes maximaal op.
- [Suïcidepreventie versterken](#). We werken eraan mee dat het aantal zelfdodingen omlaag gaat. We financieren trainingen om het gesprek makkelijker aan te gaan en geven aandacht aan suïcidepreventie in het onderwijs. Een belangrijke start is dat alle betrokken organisaties met elkaar om tafel zitten, iedereen heeft een puzzelstuk in handen. De gemeente maakt maximaal werk van haar verplichting om een goed suïcidepreventiebeleid te voeren.

3.6 Opstaan tegen de schuldenindustrie

In Nederland is een hele cynische schuldenindustrie ontstaan, die mensen steeds vaker diep de put in helpt, in plaats van eruit. Ook de overheid doet daaraan helaas mee. Mensen die in financiële problemen raken, moeten snel en effectief geholpen worden. Dat betekent een eenvoudige en toegankelijke schuldhulpverlening, een sociale incasso-aanpak en betere bescherming tegen schulden.

- We zetten het beleid ‘[Rondkomen met je inkomen](#)’ voort, met speciale aandacht voor het voorkomen en beperken van schulden. Met de ‘Enschedese schuldenroute’ helpen we mensen om weer perspectief te krijgen op een betere toekomst. We gaan hier bij eventuele bezuinigingen niet zomaar in snijden.
- [Preventie tegen betalen op rekening](#) is belangrijk. We zien dat met name jongeren extra kwetsbaar zijn door de invloed van sociale media, influencers en het gebruik van Buy Now Pay Later (BNPL) diensten. Ze proeven eerst het zoet van de aankoop, maar komen in de problemen wanneer het zuur van de betaling voor de deur staat (soms letterlijk middels een deurwaarder). Een specifieke aanpak, met behulp van ervaringsdeskundigen, is in hun situatie nodig. De ChristenUnie wil dat de gemeente Enschede zich hiervoor inzet.
- We willen [meer financiële educatie](#) en ondersteuning, bijvoorbeeld met budget-coaching voor jongvolwassenen en lessen over geldbeheer op scholen. Jongeren komen steeds vaker in financiële problemen, onder meer door de hiervoor genoemde BNPL, maar ook door abonnementsconstructies en gokschulden.
- We werken actief samen met woningcorporaties, energiemaatschappijen en zorgverzekeraars om [betalingsachterstanden vroegtijdig op te merken en hulp aan te bieden](#). We zorgen ervoor dat er expertise bij de gemeente is waardoor mensen ook gelijk geholpen kunnen worden, zonder weer doorverwezen te moeten worden naar een volgend loket.
- [Ruimhartig kwijtschelden](#). Enschede past bij het innen van gemeentelijke belastingen en heffingen een sociaal kwijtscheldings- en incassobeleid toe om problematische schulden te voorkomen.

3.7 Niemand hoeft in Enschede op straat te slapen

We willen dat iedereen in Enschede een thuis heeft. Helaas neemt het aantal dak- en thuislozen in de stad en onze regio toe. We werken samen aan een stad waarin niemand op straat hoeft te slapen. We hebben daarbij bijzondere aandacht voor ouders met kinderen die thuisloos zijn.

- We gaan door met de net vastgestelde [regiovisie dakloosheid](#) en werken vanuit het principe ‘wonen eerst’. De komende tijd onderzoeken we of we een deel van de voorzieningen kunnen afbouwen, zodat we mensen direct een eigen woning met ambulante begeleiding kunnen geven. We realiseren ons dat dit voor maar een deel van de daklozen een werkbare oplossing is.
- We werken aan een oplossing voor opvang in de zomer. Van mei tot september is de winternachtopvang gesloten, maar we zien dat steeds meer mensen daardoor in de zomermaanden op straat wonen en leven. We werken aan een oplossing om ook in de zomer het uitgangspunt waar te kunnen maken dat [niemand in onze stad op straat hoeft te slapen](#).
- We werken aan meer [paradijsvogelwoningen](#) en andere voorzieningen voor mensen die moeite hebben te leven binnen de kaders van reguliere voorzieningen of woonplekken.
- We trekken de budgetten voor [beschermd wonen en maatschappelijke opvang](#) samen, gelet op de grote samenhang. Zo is een integraal beleid mogelijk en kunnen meer oplossingen voor kwetsbare dakloze mensen mogelijk gemaakt worden.
- We laten aan het begin van deze periode een analyse maken van het aantal benodigde extra plekken om de stijging van de dak- en thuisloosheid op te vangen. Aan de hand van deze analyse stellen we een actieplan op met extra middelen en inspanning.
- We gaan door met deelname aan de [EHTOS-tellingen](#), waarmee we een beeld krijgen van het aantal dak- en thuislozen in Enschede en onze centrumgemeenteregio.
- We zorgen dat we via de wijkteams [meer zicht krijgen op thuisloosheid](#) en mensen die dit overkomt beter helpen.
- We hebben [extra aandacht voor kinderen zonder vaste verblijfplaats](#). We passen het beleid zo aan dat voor kinderen in deze situatie altijd met voorrang naar een vast thuis wordt gezocht.

3.8 Sociale werkgelegenheid

Mensen met een beperking of een afstand tot de arbeidsmarkt willen we zo veel mogelijk ondersteunen en helpen richting werk of een zinvolle daginvulling. Want ook hier geldt: iedereen telt mee en iedereen kan onze stad mooier helpen maken.

- DCW doet het fantastisch en we blijven daarom **investeren in DCW** als ons werkontwikkelbedrijf en in beschutte werkplekken. Twentse gemeenten die dat willen, kunnen aansluiten. We veranderen de naam van DCW in Het Enschedees Werkbedrijf.
- We steunen de plannen om een **stadskas** op te zetten, waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt ervaring kunnen opdoen of een vaste werkplek kunnen vinden. Een nieuwe hoopvolle plek in onze stad!
- We helpen **ondernemers actief om meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans te geven**. De gemeente ondersteunt en werkt actief samen met (vrijwilligers) organisaties die mensen helpen aan een passende dag invulling of richting het vinden van (nieuw) werk.
- De gemeente Enschede blijft investeren in het **Fonds voor Twents vakmanschap**. Het Fonds blijft beschikbaar om mensen te helpen zich om te scholen en een sterkere positie op de arbeidsmarkt te verwerven. We zetten extra in op tekortsectoren, zoals voor de zorg.
- **Aandacht voor jongeren**. De gemeente Enschede stimuleert ondernemers om stageplekken, bijbanen en leerwerkplekken aan te bieden, vooral voor jongeren met een achterstand op de arbeidsmarkt.
- Er zijn mensen die niet in aanmerking komen voor beschut werk en tegelijkertijd nog niet passen in het reguliere arbeidsproces. Enschede biedt daarom via het DCW, in samenwerking met relevante opleidings- en ontwikkelingsfondsen, **laagdrempelige trajecten aan waarin werkzoekenden ervaring kunnen opdoen en vaardigheden ontwikkelen**. We maken hierbij ook gebruik van de praktijkverklaring.
- We willen ook aandacht houden voor **de ontwikkeling van jongeren met een (lichte)verstandelijke beperking**. Voor hen is er weinig tot geen passende reguliere vervolgopleiding na het voortgezet speciaal onderwijs of praktijkonderwijs. Juist deze leerlingen zouden erbij gebaat zijn om zich nog te kunnen blijven ontwikkelen op gebied van onder andere taal en communicatie, sociale redzaamheid en creatieve ontplooiing.
- We anticiperen op de **Participatiewet in Balans**. Daar waar mogelijkheden zijn, gaan we ermee aan de slag, bijvoorbeeld met het toekennen van bijstandsaanvragen met terugwerkende kracht en een bufferbudget.
- We passen **maatwerk toe bij de gemeentelijke re-integratie**, met begeleiding door een vaste contactpersoon. We werken conform de principes van 'Simpel Switchen' waarbij een stapje terugdoen in de re-integratie mogelijk is om later weer een stap vooruit te zetten.
- De gemeente Enschede werkt in overleg met onderwijs, bibliotheken en wijkteams aan de **aanpak van (digitale) laaggeletterdheid**. Dit vergroot de mogelijkheid voor mensen om mee te doen in de samenleving.

Plek van Hoop

DCW Kwekerij aan de wordt getransformeerd tot de Stadskas: een moderne, duurzame plek waar leren, werken en meedoen samenkomen. Het wordt een open buurtplek met een winkel en een rustpunt aan de fietssnelweg F35. Een plek voor ontmoeting en samenwerking met bewoners en partners. Het opent waarschijnlijk begin 2028.

3.9 Zorg voor vluchtelingen en (arbeids-)migranten

We willen een gastvrije en hartelijke stad zijn voor nieuwkomers. Het is belangrijk dat mensen die hier nieuw komen snel de taal leren en een volwaardig onderdeel van onze samenleving kunnen worden. We zijn kritisch op arbeidsmigratie en zitten bovenop mensenhandel-achtige praktijken.

- We blijven bijdragen aan de **noodzakelijke opvangplekken voor asielzoekers** en steunen de komende periode een verlenging van het tijdelijke AZC in Enschede. De opvang draait goed, er is geen overlast en de afspraken over verbinding tussen stad en nieuwkomers worden goed nagekomen.
- Enschede neemt verantwoordelijkheid door het toebedeelde aantal **statushouders te huisvesten**, zoals afgesproken met het Rijk.
- Taal verbindt en we **stimuleren iedereen om de Nederlandse taal te leren**, werkervaring op te doen of vrijwilligerswerk te doen. We verwachten van nieuwkomers dat ze zich daarvoor inzetten en zo snel als mogelijk een onderdeel van de samenleving worden. Als gemeente proberen we belemmeringen om aan het werk te gaan zoveel mogelijk weg te nemen. Er komen Meedoen-balies bij het COA, we stellen al vroeg een PIP (Plan Inburgering en Participatie) op en starten met de brede intake zodra de koppeling met de gemeente er is.
- We zorgen dat kinderen van nieuwkomers net als alle Enschedese kinderen **een kansrijke start** maken, door zo snel mogelijk samen te kunnen sporten of deel te nemen aan cultuur, en naar school kunnen.

- We blijven doorgaan met werk van [taalschool De Globe](#) en de wijze waarop het team van deze school andere scholen ondersteunt bij het opvangen van kinderen die Nederlands als tweede taal hebben. We onderzoeken of het mogelijk is om De Globe een stabielere huisvesting te geven, die kan meegroeien met de instroom van kinderen.
- We werken nauw samen met partijen in de stad aan het [gastvrij opvangen van migranten](#). We werken aan een stevig netwerk van het COA, Vluchtelingenwerk, maar ook lokale vluchtelingeninitiatieven als House of Joy.
- We hebben [aandacht voor ongedocumenteerden](#) in onze gemeente. We willen dat in Enschede niemand op straat hoeft te slapen, dus ook niet als mensen geen papieren hebben. Stichting 'Dik Turk' wordt ingezet om deze groep op te vangen. Mensen zonder papieren lopen een groter risico om slachtoffer te worden van uitbuiting en misbruik, daarop zijn we alert. We zorgen voor een veilig klimaat waarin we hen helpen met aangifte doen en met zorg waar nodig. Tegelijkertijd blijft onze inzet gericht op het verlaten van het land voor wie hier niet mag blijven.
- We zorgen dat [werk en inburgeren makkelijk](#) gemaakt wordt door avondlessen, flexibele schooltijden en contact tussen werkgever en taalschool. Inburgeren gaat verder dan taal en werk. Het gaat ook over onderdeel worden en voelen van de samenleving. Via beleid wordt hier ook toe aangemoedigd.
- De gemeente Enschede ziet erop toe dat het COA haar verantwoordelijkheden nakomt, zoals het geven van [voorlichting aan vrouwen](#) over hun rechten in Nederland, en het trainen van hun medewerkers om huiselijk geweld te herkennen en Veilig Thuis in te schakelen wanneer dat nodig is
- De ChristenUnie wil dat Enschede nieuwe Nederlanders op een feestelijke manier verwelkomt met een [Naturalisatiedag](#), zodat ze zich verbonden voelen met de stad en de samenleving. Ook is het een moment om te markeren wat het betekent om Nederlander te worden en welke verantwoordelijkheden en bescherming daarbij hoort. Het is immers een feest om Nederlander te zijn!

Hoofdstuk 4

Een thuis voor iedereen

4.1 Doorbouwen aan jouw thuis

Als mens heb je een plek nodig waar je veilig bent en gezien wordt, waar je tot rust kunt komen. En dan gaat het om meer dan alleen een dak boven je hoofd, dan gaat het om geborgenheid. Dat ontstaat wanneer mensen elkaar kennen doordat ze elkaar tegenkomen. We bouwen daarom geen huizen, maar gemeenschappen, waar mensen er kunnen zijn voor elkaar, en waar iedereen zich gekend weet. Een huis dat geen geldzorgen brengt, maar juist betaalbaar en energiezuinig is. Een huis dat in een wijk staat waar burens elkaar helpen en voor elkaar klaar staan. Waar het fijn wonen is, met genoeg groen, ontmoetingsplekken en speeltuinen. Kortom, een huis dat mensen met recht hun thuis kunnen noemen. Zo'n huis vinden gaat niet vanzelf, in heel Nederland en dus ook in Enschede staat de woningmarkt onder druk. Huizenprijzen stijgen en het bouwen gaat niet snel genoeg. Daardoor zitten mensen klem in een te kleine of juist te grote woning, kunnen jongeren niet op zichzelf gaan wonen en is het lang wachten op een levensloopbestendige woning.

Dat er onvoldoende woningen worden gebouwd, heeft verschillende oorzaken waar gemeenten soms maar weinig invloed op hebben, zoals netcongestie, de stikstofproblematiek en bezwaarprocedures tegen bouwprojecten. Voor woningbouw is bovendien ruimte nodig terwijl ook bijvoorbeeld natuur, landbouw, defensie en duurzame energie-opwekking een beslag leggen op schaarse grond. Daarnaast staan in Enschede de projectontwikkelaars niet vooraan om het binnenstedelijk gebied te ontwikkelen. De schaarste wordt vooral gevoeld door mensen met een kwetsbare positie op de woningmarkt. Met name in de lagere prijsklassen komt voldoende aanbod van woningen niet vanzelf tot stand. Op basis van de christelijk-sociale waarden solidariteit en barmhartigheid willen we ons daarom in Enschede inzetten voor de bouw van betaalbare koop- en huurwoningen, voor starters en anderen met een kleine portemonnee en voor mensen met een zorgbehoefte.

Echter, bovengenoemde ontslaat ons niet van de verantwoordelijkheid om in woonruimte te voorzien. En daar zetten we ons in Enschede voor in! We kijken actief naar mogelijkheden om woningen toe te voegen en naar kansen bij herontwikkeling van bedrijventerreinen. Ook het splitsen van woningen is een mogelijkheid. Kortom, we willen 'bouwen, bouwen, bouwen'.

- In Enschede willen we zo snel mogelijk [meer woningen bijbouwen](#). Hierbij moeten we kijken wat in onze situatie het beste werkt.
- We behouden [de investeringsagenda](#) en waar mogelijk stoppen we hier extra geld in. Dit geeft de mogelijkheid om plannen te maken en uit te voeren ook in tijden van financieel zwaar weer.
- We zijn blij met de ambities in de woonvisie om tot 2030 9300 extra woningen bij te bouwen. Daarnaast is de regio Twente door de landelijke overheid aangewezen als [groeiregio](#), wat maakt dat de ambities voor Enschede tot 2050 ook hoog kunnen zijn met middelen uit het rijk; hier zijn we als ChristenUnie blij mee.
- De samenwerking met Hengelo in de [Spoorzone Hengelo-Enschede](#) is goed, hiermee staan we sterk richting het Rijk, om zo subsidie binnen te halen voor woningbouw. Deze samenwerking blijven we daarom voortzetten. Binnen de spoorzone is namelijk veel ruimte om binnenstedelijk te verdichten.
- Enschede heeft [een mooi landelijk buitengebied en veel stadsparken](#). Deze zouden we dan ook het liefst zoveel mogelijk ontzien. We zetten daarom graag in op verdichting van de woningbouw in de stad zelf. Aan de randen van de stad zouden alleen kleine projecten moeten worden gedaan en geen grote nieuwe woonwijken. Bij nieuwe ontwikkelingen in het centrum is het goed om in te zetten op hoogbouw. Elders in de stad zou beperkte hoogbouw gerealiseerd kunnen worden rond winkelcentra. Bij vervanging van bestaande appartementencomplexen is het goed om te kijken of er 1 of 2 lagen extra gebouwd zou kunnen worden. Zo zorgen we ervoor dat er geen hoge torenflats ontstaan maar dat we wel spaarzaam omgaan met de ruimte die we hebben.
- Waar mogelijk bij bestaande bouw dat nog niet is afgeschreven, moeten we het [optoppen van 1 of 2 woninglagen](#) overwegen
- We willen het in Enschede mogelijk maken om [woningen te splitsen](#).
- Enschede heeft, om overlast van studentenhuizen te voorkomen, de regels voor onzelfstandige bewoning aangescherpt. Dit heeft echter als bijeffect dat ook niet-overlastgevende vormen van onzelfstandige bewoning bemoeilijkt worden. Daarnaast neemt het aantal studentenhuizen af, waardoor ook in Enschede de kamernood steeds groter begint te worden. Daarom moeten we deze regels evalueren en waar mogelijk versoepelen. Een aantal concrete voorbeelden zijn:

- We gaan **soepel om met hospitaoverhuur**. Het moet mogelijk worden aan meer dan één huishouden te verhuren.
- De **woningbouwcorporaties krijgen meer ruimte** om onzelfstandige bewoning toe te staan.
- Op dit moment wordt er gewerkt met een twee-dimensionale afstandsgrens voor onzelfstandige bewoning. We willen dat hierin onderscheid wordt gemaakt tussen hoogbouw en laagbouw om **meer onzelfstandige bewoning toe te staan bij gestapelde woningen** (flats).
- Er wordt onderzocht om de **vergunningplicht voor kleine onzelfstandige huishoudens te versoepelen**. Deze geven relatief weinig overlast en hierdoor kunnen we meer 3- of 4-persoonshuishoudens faciliteren en zo de beschikbare slaapkamers beter benutten.
- Niet iedere wijk en buurt zijn hetzelfde en zal evenveel overlast ervaren van eventuele onzelfstandige bewoning. Daarom willen we **een gebiedsgerichte aanpak** met regels die aansluiten bij de stedelijkheid, woningtype en karakter van het gebied.
- In Enschede bestaat ongeveer de helft van de huishoudens uit één persoon. Het is nodig om passende woningen te bouwen, waarbij het samen leven centraal staat, een mooi voorbeeld hiervan is **Bundle**. Vergelijkbare concepten zien we graag ontwikkeld worden.

Plek van Hoop

Bundle is een woon community voor jongeren, in de Performance factory. Naast wonen is er veel aandacht om elkaar te ontmoeten samen leuke dingen te doen. Zo wordt hier niet alleen gebouwd aan een thuis maar ook aan een gemeenschap.

- Om bovenstaande initiatieven te laten slagen moeten we woningbouwcorporaties de vrijheid geven voor **sturend toewijzen**.
 - Bij bestaande en nieuw te bouwen appartementencomplexen kijken we hoe we **ontmoeting kunnen stimuleren**, bijvoorbeeld door een gezamenlijke ruimte te creëren. Hier zou ook het welzijnswerk in de buurt bij kunnen aansluiten. Op die manier kunnen we bouwen van gemeenschappen.
 - Veel mensen willen graag **in hun eigen wijk doorstromen** naar een huis dat past bij hun levensfase. Ook in bestaande wijken kunnen daarom woningen toegevoegd worden. We willen dat de gemeente het zo veel mogelijk faciliteert wanneer iemand een gezinswoning achterlaat om kleiner te gaan wonen en graag binnen dezelfde wijk wil wonen. Het is goed om hierbij ook te kijken hoe we levensloopbestendig kunnen bouwen voor deze doelgroep en hoe deze woningen eventueel later ook voor een andere doelgroep ingezet kunnen worden, aangezien de vergrijzing op termijn ook weer minder een probleem zal zijn als ze over haar piek heen is.
 - We geven **ruimte aan wooncoöperaties en collectief particulier opdrachtgeverschap**. Zo ontstaan er buurtjes met karakter. Het is goed om te kijken naar initiatieven als een Knarrenhof of een jongerenproject. Ook woonvormen waarbij doelgroepen gemixt worden zijn heel interessant.
- Denk hierbij bijvoorbeeld aan het project in Enschede waarbij jongeren worden gehuisvest in 'de Posten'.
- De gemeente helpt actief mee als er vanuit de inwoners een vraag komt voor **creatieve woningoplossingen** zoals bijvoorbeeld mantelzorgwoningen. Daarbij is de houding van de gemeente zo veel mogelijk ondersteunend en onderzoekend naar wat er binnen de huidige wet en regelgeving mogelijk is.
 - We ondersteunen wooninitiatieven waar mensen met en zonder (psychische) hulpvraag samenwonen.
 - Voor mensen die moeite hebben met het vinden van hun plek in de samenleving behouden we de '**Paradijsvogelwoningen**' en creëren we er indien nodig meer. Daar kunnen zij grotendeels zelfstandig wonen, maar begeleiding en hulp is altijd dichtbij.
 - Om nieuwe wijken en gebouwen ook Enschedees te laten voelen werken we aan **een Enschedese bouwstijl**. Deze stijl moet passen bij het karakter van de stad en betaalbaar zijn.
 - We kijken hoe we snel **meer flex- of doorstroomwoningen** kunnen creëren; dit kan eventueel in een leegstaand kantoorpand of een snelle woningbouwvariant die lijkt op het AZC. Hierdoor kunnen we zorgen dat mensen snel kunnen doorstromen vanuit de maatschappelijke opvang, met mogelijkheid om ook weer terug te kunnen wanneer dit nodig blijkt te zijn. Dit kan ook een oplossing zijn voor andere urgente woonvragen.
 - Woningbouw staat deels onder druk door de grote hoeveelheid **landelijke en gemeentelijke regels**. We kijken daarom hoe we de eisen die we opleggen als gemeente meer stadsbreed kunnen afwegen. Dat betekent dat wanneer we bijvoorbeeld normen rondom parkeren of groen niet allemaal kunnen verwerken in een specifiek project, we deze elders in de wijk/stad compenseren. Zo voorkomen we dat we onszelf in de vingers snijden en nauwelijks kunnen bouwen.
 - We kijken of **actief grondbeleid** helpt de woningbouw te versnellen.

4.2 Betaalbaar wonen

Een betaalbare woning moet voor iedereen in Enschede toegankelijk zijn, het liefst aansluitend bij de levensfase. Dit willen we bereiken door niet te focussen op een specifieke doelgroep maar bij te bouwen voor alle doelgroepen.

- We **bouwen in alle prijsklassen**. De ChristenUnie gelooft in de kracht van gemengde wijken en bij nieuwbouw is het dus belangrijk om een gevarieerd aanbod in alle prijsklassen in de wijk te creëren. Zo voorkomen we dat we in de stad enorme segregatie krijgen in kansarme en kansrijke wijken.
- Enschede zit met 36% sociale huur ruim boven de landelijke norm van 30%. We willen daarom het bestaande aanbod houden en ook in **de sociale huur** bijbouwen, maar dit percentage niet extra laten groeien. Omdat er ook in andere segmenten grote tekorten zijn, willen we het totale aanbod aan woningen in alle segmenten vergroten. Aangezien de sociale woningbouw makkelijker van de grond lijkt te komen dan andere projecten, staan we ervoor open om dit te gebruiken als vliegwiel: ons voorstel is om meer sociale woningbouw toe te voegen, waardoor het percentage sociale huur wel zal toenemen. Deze extra bouw gebruiken we vervolgens om bestaande sociale huurwoningen in sociaal kwetsbare wijken om te zetten naar starters- en midden huurwoningen. Dit geeft de mogelijkheid om meer diversiteit in deze wijken te krijgen.
- Bij het eventueel **afstoten van sociale huurwoningen** naar midden huur- of betaalbare koopwoningen is het van belang dat de woning ook daadwerkelijk bij de mensen komt die het nodig hebben en dus niet bij investeerders. In het geval van verkoop, gaat deze het liefst naar de huidige bewoners of mensen met een duidelijke binding met Enschede.
- Daarnaast moeten de woningen die we afstoten goed onderhouden en al verduurzaamd zijn, zodat de nieuwe eigenaars niet onmiddellijk met hoge kosten zitten. Want stel dat ze het onderhoud niet onmiddellijk zouden kunnen betalen, zou dit kunnen leiden tot verloedering van de wijk.
- Voor de bouw van betaalbare koopwoningen kijken we naar dingen als een **zelfbewoningsverplichting** of de verkoop aan mensen met een economische of sociale binding met Enschede of de regio om te voorkomen dat deze woningen worden opgekocht door investeerders.
- We kijken of we in Enschede **startersleningen** kunnen geven. Dit voorkomt dat starters wegtrekken naar gemeenten die dit al doen.
- We wijzen mensen actief op de **verzilverlening**. Met deze lening kunnen ze hun huis verduurzamen of levensloopbestendig maken.
- Studenten zijn belangrijk voor de toekomst van Enschede. Lang was Enschede de stad waar je als student met gemak een kamer kon vinden. Helaas is hier door de krapte op de woningmarkt verandering in gekomen. **Bijbouw van studentenwoningen** op de campus en op Kennispark is daarom van belang. Ook in andere delen van de stad zouden extra studentenwoningen gerealiseerd moeten worden; belangrijk is wel dat hierbij geen clustering plaatsvindt, zodat de overlast voor de buurt beperkt blijft.

4.3 Groene en verbonden wijken

De ChristenUnie kijkt daarnaast ook verder dan stenen en een dak. We kiezen voor groene wijken waar ontmoeting gestimuleerd wordt. Waar ruimte is voor allerlei initiatieven uit de buurt. Groen en bomen zijn onmisbaar voor klimaatbestendigheid én voor ons eigen buitengeluk. Daarom doen we er alles aan om niet enkel groen te behouden bij het bouwen van woningen, maar juist groen toe te voegen. We leggen de lat daarmee hoog. Daar heeft Enschede ook recht op. We werken intensief samen met bouwers en woningcorporaties.

Enschede kenmerkt zich door zijn mooie groene stadsparken. Hier moeten we zuinig op zijn, want dit geeft de mogelijkheid om dichtbij te ontspannen in het groen. Wanneer we stedelijk gaan verdichten en dus niet overal een huis met een tuin neer kunnen zetten is dit extra relevant.

- Wonen in een groene wijk is goed voor je gezondheid en welzijn. We gebruiken daarvoor de **3-30-300-regel** zowel voor nieuwbouwprojecten als voor bestaande wijken, bijvoorbeeld wanneer de openbare ruimte aangepakt wordt. Dit betekent dat je vanuit elk huis drie bomen moet kunnen zien, 30% van de wijk in de schaduw van een boom valt, en je binnen 300 meter lopen bij een parkje bent.
- Nieuwbouw gaat niet enkel over woningen. In bouwprojecten komt ook **ruimte voor maatschappelijke voorzieningen**, zoals verenigingen, maar ook voor maatschappelijke organisaties die een belangrijke

bijdrage leveren aan het welzijn in de wijk. Zij moeten een plek in de buurt kunnen behouden. De gemeente maakt daarover afspraken met bouwers, en ondersteunt waar nodig.

- Ons doel is **bouwen aan gemeenschappen**. In nieuwe buurten komen ook plekken die geschikt zijn voor kerken en andere geloofsgemeenschappen om samen te komen. De ene keer is dat een gloednieuw kerkgebouw, de andere keer is het een multifunctioneel ontmoetingscentrum dat gehuurd kan worden.
- We zorgen ervoor dat **voorzieningen meegroeien** met nieuw te bouwen woningen.
- **Kleine winkelcentra** die bij worden gebouwd houden we aantrekkelijk door vooraf afspraken te maken met project ontwikkelaars. We zien nu namelijk dat verhuurders voor (kleine) ondernemers veel te hoge huren vragen en daarbij leegstand voor aanzienlijke periodes acceptabel vinden. De gemeente moet actief in gesprek gaan met deze verhuurders om te kijken of ze dit probleem gezamenlijk kunnen oplossen.
- We **luisteren naar de input van de wijkraad** wanneer er voor een wijk nieuwe plannen worden gemaakt. De wijkraden bestaan uit bevlogen inwoners die vaak goed op de hoogte zijn van wat er speelt in de wijk.

4.4 Krachtige en verbonden dorpen

Naast de mooie stad Enschede liggen de mooie dorpen Boekelo, Glanerbrug, Lonneker en Usselo, en het buurtschap Tweekelo. Dit zijn stuk voor stuk prachtige gemeenschappen met hun eigen unieke karakter. Als ChristenUnie vinden we het belangrijk dat we hier binnen de gemeente oog voor blijven houden en ons actief blijven inzetten om deze te behouden.

- De dorpen binnen de Enschedese gemeente houden zo veel mogelijk hun **eigen karakter en dorpscultuur**. We proberen daarom te voorkomen dat ze vastgroeien aan Enschede. Wel is het belangrijk dat ook daar wordt bijgebouwd zodat daar ook voor de nieuwe generatie ruimte ontstaat om binnen het dorp te blijven.
- **De dorpsraden** weten het beste wat er speelt in de dorpen en wat de behoeftes zijn. We blijven ze, zoals we nu al doen, actief betrekken bij gemeentelijk beleid wat betreft de dorpen.
- Samen met de dorpsraden houden we de **dorpsplannen up-to-date** en zorgen dat hier uitvoering aan wordt gegeven.
- Binnen de dorpen blijven we zorgen voor ontmoeting met **dorpshuizen/kamers**.

4.5 Ruimte van ons allemaal

De openbare ruimte is van ons allemaal en daarom willen we die ook zo inrichten dat deze aantrekkelijk is en uitnodigt tot ontmoeting en bewegen.

- We stimuleren **buurtinitiatieven om openbaar groen te adopteren** en mooier te maken, eventueel in samenwerking met Onderhoud Enschede.
- We zorgen ervoor dat er **in elke wijk speeltuinen** zijn met meerdere speeltoestellen die ook met rolstoelen of rollators toegankelijk zijn.
- Bij het herinrichten van de openbare ruimte **vervangen we waar mogelijk steen door groen**, waarbij toegankelijkheid voor iedereen voorop blijft staan. Nieuw straatmeubilair wordt circulair geproduceerd.
- **De openbare ruimte wordt toegankelijk ingericht** en met voldoende rustplekken.
- **Street art** wordt in Enschede al gebruikt om lege muren en transformatorhuisjes op te vrolijken en graffiti tegen te gaan. Dit zien wij als positief, want het verbetert het straatbeeld en dit geeft lokale artiesten de mogelijkheid om zichzelf te laten zien. Daarnaast draagt het bij aan een gevoel van veiligheid als straten aantrekkelijk zijn.

4.6 Een waardige laatste rustplaats

Voor veel mensen is het belangrijk om na hun dood begraven te kunnen worden.

- De gemeente zorgt ervoor dat **begraven betaalbaar** blijft, zodat mensen niet uit financiële overwegingen kiezen voor een alternatief, terwijl ze het liefst begraven willen worden.
- **Eeuwige grafurst** moet als optie beschikbaar blijven.
- **Begraafplaatsen worden goed onderhouden** en blijven als plekken van bezinning toegankelijk. De Enschedese begraafplaatsen zijn ook nu al mooie parken.

Hoofdstuk 5

Een stad vol kunst, cultuur en sport

5.1 Kunst en Cultuur

De ChristenUnie staat op voor leefbare dorpen en steden. Het culturele aanbod is van groot belang voor de leefbaarheid en reden voor mensen om ergens te willen wonen. Wij staan daarom voor een levendig verenigingsleven waarin mensen hun creativiteit, aan ons gegeven als mens, als beeld van onze God, de creatieve Schepper, tot uitdrukking kunnen brengen. Muziek, creatieve vormgeving, dans en toneel verrijken het leven en de samenleving met hun creativiteit en zingeving. Het heeft de mogelijkheid om ons stil te zetten, te laten ontspannen, wakker te schudden en te verbinden.

Kunst en cultuur zijn eerst en vooral van en voor de samenleving. De overheid vervult een belangrijke rol als subsidieverstrekker, opdrachtgever en bewaker van ons culturele klimaat en erfgoed. Kunst en cultuur zijn voor en van iedereen. Het is belangrijk dat er een toegankelijk aanbod van kunst en cultuur is, met name voor jongeren. Door amateurkunsten te beoefenen, ontdekken en ontwikkelen zij hun creatieve talenten. De ChristenUnie ondersteunt verenigingen, als klassiek voorbeeld van hoe de samenleving zichzelf organiseert. Hier hoeft de overheid dan ook weinig te doen en moet zij faciliteren en vooral voorkomen dat ze in de weg staat.

- [Cultuureducatie](#) moet voor alle kinderen dichtbij en betaalbaar zijn. Kinderen uit gezinnen in armoede kunnen (bijvoorbeeld via stichting Leergeld of het Jeugd Cultuurfonds) korting krijgen of gratis deelnemen. Dit wordt ook meegenomen in subsidievoorwaarden voor culturele instellingen. Op basisscholen moet er aandacht zijn voor creativiteit en muziek, zodat leerlingen op een laagdrempelige manier kunnen ontdekken waar hun creatieve talenten liggen. Ook voor kinderen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking moet er voldoende cultuuraanbod komen, zowel op school als daarbuiten, zodat zij zich ook op creatief gebied kunnen ontwikkelen.
- In navolging van het initiatief van Sportaal, waarbij er een koppeling wordt gelegd tussen bewegingsonderwijs en sportverenigingen, moet worden gekeken of het mogelijk is om vanuit het [muziekonderwijs ook de koppeling te leggen met cultuurverenigingen](#). Dit geeft kinderen de kans hun talenten te ontdekken en te ontwikkelen en verenigingen krijgen nieuwe aanwas.
- [Gebouwen worden zo veel mogelijk multifunctioneel benut](#) om het gebruik te optimaliseren, maar ook om dwarsverbanden tussen (brede) scholen, verenigingen, kinderopvang, bibliotheken en muziekscholen, zorginstellingen, etc., te vinden en te versterken. De ChristenUnie is daarom blij dat het Makelpunt is opgezet om de verbinding te leggen tussen verenigingen die op zoek zijn naar een gebouw en beschikbare ruimtes in Enschede.
- De ChristenUnie wil de exploitaties van culturele accommodaties gunstig beïnvloeden door in te zetten op [lagere energielasten](#). Bij nieuwe aanbestedingen/bouwplannen moet dit een van de uitgangspunten zijn en bij groot onderhoud kijken we of we hier extra stappen in kunnen maken.
- De ChristenUnie wil ook dat de gemeente het [accommodatiebeleid afstemt met omliggende gemeenten](#). Het doel hierbij is niet om elkaar te beconcurreren, maar om elkaar en de cultuurdeelname te versterken.
- Muziek verbindt en laagdrempelig kunnen instappen is belangrijk. Daarom kijken we of het mogelijk is om een initiatief zoals 'Muziek in de wijk' of 'de Buurtband' naar Enschede te halen. Wellicht dat hier een koppeling met Samen1Twente mogelijk is om eenzaamheid tegen te gaan.

5.2 Monumenten en (kerkelijk) erfgoed

Erfgoed en monumenten zijn beeldbepalende elementen in gemeenten. Het zijn bakens in een veranderende wereld en brengen herinneringen met zich mee. Goed onderhoud en beheer van erfgoed en monumenten vinden we belangrijk en we kijken daarbij ook naar nieuwe invullingen van oude gebouwen. We zijn blij dat er in de afgelopen periode aandacht is geweest voor het herstel van oude gevels in de binnenstad, dit geeft meer authenticiteit aan de binnenstad. Het is mooi om te zien dat ondernemers met een kleine subsidie van de overheid bereid zijn zelf ook een substantiële bijdrage te leveren aan het herstel van de originele historische gevels.

Kerken zijn als religieus erfgoed beeldbepalend. Voor veel Nederlanders dragen kerken herinneringen aan belangrijke momenten in het leven. Kerken bieden een plek voor erediensten en bezinning. Soms verliezen kerken hun functie en daardoor dreigen leegstand en achterstallig onderhoud. Niet alle kerken kunnen behouden worden, maar er liggen wel kansen in een waardige alternatieve bestemming. We zijn blij dat er in Enschede in de afgelopen periode een kerkenvisie is ontwikkeld. Waarbij er nadrukkelijk oog is voor waardige herontwikkeling van kerken

richting een alternatieve bestemming. Er zijn echter in Enschede ook jonge kerken die nog geen eigen gebouw hebben. We willen als ChristenUnie graag dat er gekeken wordt of leegstaande kerkgebouwen doorgeschoven kunnen worden naar nieuwe kerken. Dit is primair aan de kerken zelf, maar de overheid zou hier een bemiddelende rol op zich kunnen nemen. Hierdoor behouden de gebouwen hun oorspronkelijke bestemming en kunnen jonge kerkelijke gemeenschappen hierin tot bloei komen.

- We blijven inzetten op verfraaiing van de binnenstad door de [gevelsubsidie](#). Daarnaast kijken we of dit ook op andere plekken in Enschede kan worden ingezet om de stad aantrekkelijker te maken.
- Waar mogelijk kijken we of kerken die afgestoten worden [in gebruik kunnen blijven als kerk](#) door actief op zoek te gaan naar kerken die eventueel interesse hebben het gebouw over te nemen.

5.3 Culturele instellingen, musea en bibliotheken

Het bewaren en beschermen van objecten, gebouwen, monumenten, documenten en gegevens uit de al dan niet lange lokale/regionale geschiedenis vraagt zorgvuldigheid. Musea hebben een cultuurhistorisch belang. Enerzijds om te bewaren en te beheren, anderzijds om door te geven en te leren.

- Voor het financieel ondersteunen van onze musea, culturele instellingen en het archief zoekt de gemeente [samenwerking in de regio en bij externe partners](#) die ook een archieffunctie nodig hebben.

Ook is de bibliotheek belangrijk als aanvulling op het leesonderwijs voor kinderen, laaggeletterden en nieuwkomers. Bibliotheekvoorzieningen staan, mede door bezuinigingen, meer en meer onder druk.

- De ChristenUnie wil [sluiting van buurt-/dorpsvestigingen zoveel mogelijk voorkomen](#). We zijn blij dat er op veel plekken in Enschede hiervoor een oplossing is gevonden door de bibliotheek te integreren in multifunctionele ontmoetingsplekken. Mooie voorbeeld hiervan is de bibliotheek Twekkelerveld, die gecombineerd is met de buurthuiskamer van het Leger des Heils en een tweedehands kledingwinkel. Een ander voorbeeld is de bibliotheek in Prismare.
- We zijn dus ook positief over de ontwikkeling van [het Warenhuis](#), waarbij de bibliotheek samen met Concordia en Sonnevancx ondergebracht gaat worden in het oude V&D pand.

5.4 Sport

Sporten is voor iedereen belangrijk. Het draagt bij aan gezondheid. En sporten in verenigingsverband zorgt daarnaast voor sociale contacten. Daarom kiest de ChristenUnie voor een toegankelijke sportwereld waarin iedereen kan meedoen. We stimuleren de breedtesport in Enschede; voor iedereen moet sport beschikbaar zijn. Daarom is het nodig om ook voor de toekomst voldoende sportfaciliteiten te hebben; van openbare beweegplekken tot sportparken en sportaccommodaties. Sport brengt ook mensen samen. Sportverenigingen fungeren vaak als cement in de samenleving en verdienen steun. Echter, het financieren van topsport is geen taak van de overheid.

Het is goed voor kinderen dat ze leren dat bewegen leuk is, dat ze leren om doelen te stellen en samen te werken in een team. Daarom willen we dat sport toegankelijk is voor iedereen, in het bijzonder voor de jeugd, zonder fysieke en financiële drempels. We zijn positief over de inzet van Sportaal om op scholen motorische achterstanden te signaleren en daarbij actief in te zetten op verbetering. Het is goed dat ze daarbij ook de koppeling proberen te maken met de bestaande sportverenigingen; hiermee snijdt het mes aan twee kanten: verenigingen krijgen meer aanwas en kinderen worden geactiveerd, zowel lichamelijk als sociaal. Er is aandacht voor kinderen van minima en we zijn blij dat er via stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport ook voor hen mogelijkheden zijn om zich aan te sluiten bij een vereniging. Door de nieuwe calisthenicsparken en andere buitensportlocaties is bewegen voor iedereen laagdrempelig toegankelijk te maken. Het is ook belangrijk om sport toegankelijk te maken en te houden voor ouderen en voor mensen met een beperking. De ChristenUnie pleit voor open sportclubs met een sterke verbinding tussen het sociale en het gezondheidsdomein.

Plek van Hoop

In het Twekkelerveld is de buurthuiskamer van het Leger des Heils ingetrokken bij de bibliotheek. Dit zorgt voor laagdrempelig ontmoetingsruimte waar mensen uit de buurt makkelijk binnen kunnen lopen voor een goed gesprek. Daarnaast is er ook een mooie tweedehandskledingwinkel.

- We willen kijken of het initiatief van Sportaal op alle scholen geïmplementeerd kan worden. Deze **koppeling met het verenigingsleven** kan ook door een vakdocent worden gedaan die niet van Sportaal is.
- We willen **een gezonde leefstijl met voldoende beweging** toegankelijk maken voor iedereen! Bij ouderen draagt dit bij aan zelfredzaamheid en sociaal contact en bij jongeren zorgt het voor een gezonde start.
- Speeltuinen worden bij herinrichting zo ingericht dat er altijd een deel van de **speeltoestellen toegankelijk** is voor kinderen met een beperking. Dit zorgt er ook voor dat (groot)ouders met een beperking mee kunnen spelen met hun (klein)kind. Er worden daarnaast communicatiekaarten opgehangen zodat kinderen die niet of moeilijk verbaal kunnen communiceren kunnen aanwijzen welke activiteiten ze willen doen.
- Bij het plannen en bouwen van nieuwe wijken en infrastructurele projecten wil de ChristenUnie dat er plaats komt voor zoveel mogelijk **openbare beweegplekken en -routes** in de openbare ruimte. Wijken krijgen de mogelijkheid om naast kinderspeeltoestellen te kiezen voor openbare fitnessapparaten.
- Voor alle ouderen in onze gemeente ontwikkelt de gemeente **laagdrempelige sport- en beweegprojecten**.
- De ChristenUnie pleit voor een buurt- of **gemeentelijke sportcoach** om zo de verbinding tussen sport, onderwijs en zorg te bevorderen.
- De gemeente stelt samen met verenigingen een **sportakkoord** op waarin onder andere afspraken staan over een positieve sportcultuur, inclusiviteit, discriminatie en racisme, alcohol en drugs, toegankelijkheid en vrijwilligersbeleid.
- Alle **sportaccommodaties moeten toegankelijk** zijn voor mensen met een beperking.
- De **'Rondje door de wijk' routes** die nog ontwikkeld moeten worden, moeten toegankelijk zijn voor iedereen en beginnen bij sportaccommodaties of wijk/buurtcentra waar een wachtplek wordt gecreëerd voor mensen die afhankelijk zijn van taxivervoer.
- De gemeente ziet erop toe dat iedereen die er recht op heeft het **Jeugdsportfonds** weet te vinden.
- Elk kind in Enschede is aan het einde van de basisschoolleeftijd **zwemvaardig**.
- In het basisonderwijs zetten we in op voldoende beweging; dit moet ook gestimuleerd worden door de **inrichting van de schoolpleinen**. Daarnaast zorgen we voor voldoende leraren, bewegingsonderwijs en moderne toegankelijke gymzalen.
- Enschede heeft **meer sporthallen** nodig. Zodra hier financiële ruimte voor is, investeren we in 1 of 2 extra sporthallen.
- De ChristenUnie wil in Enschede **investeren in de breedtesport**. Grote clubs als FC Twente horen bij het karakter van Enschede maar moeten zelf hun financiering realiseren.

5.5 Evenementen en citymarketing

Evenementen kunnen de stad aantrekkelijk maken en voor verbinding zorgen. Helemaal als deze vanuit de samenleving georganiseerd worden.

- **Evenementen in Enschede moeten veilig en gezond zijn.** Belangrijk daarbij is dat ze toegankelijk zijn, geluidsoverlast beperkt is en er geen sprake is van drank- en drugsmisbruik.
- Hoewel evenementen bijdragen aan een bruisende stad, zien wij het als ChristenUnie Enschede niet als primaire taak van de overheid om te zorgen voor de **financiering**, deze zal door organisatoren primair zelf geregeld moeten worden.
- **City marketing** draagt bij aan het trekken van bezoekers naar Enschede, wat vervolgens resulteert in een gezellig drukke binnenstad, wat ook geld opbrengt voor ondernemers. We zijn het eens met het ingezette beleid om ons daarbij vooral te richten op mensen binnen ongeveer een uur rijden van Enschede.

Hoofdstuk 6

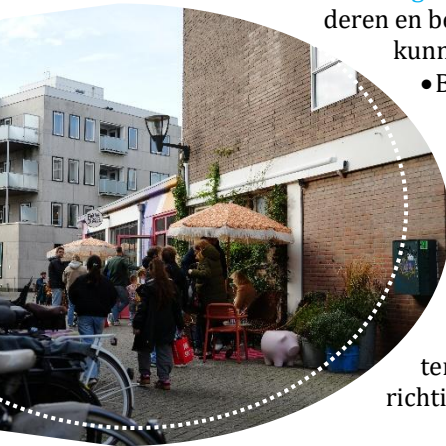
Een economie die werkt voor mensen en ondernemers

6.1 De basis op orde

We staan op voor een economie die dienstbaar is aan de samenleving. Een economie die niet draait om steeds meer, maar waarin het welzijn van de mens centraal staat en waar het gewoon is om op adem te kunnen komen. We kijken verder dan economische groei en materiële welvaart. Als ChristenUnie kijken we naar welvaart in de brede zin.

Een bloeiende economie gaat niet alleen over geld en winst. Daarom willen we een gemeente zijn die ondernemers helpt om duurzaam te werken, die samenwerkt met aanbieders van lokale/regionale producten en kansen biedt aan mensen die moeilijk aan een baan komen. De huidige economie gaat 24/7 door en draait om winst-maximalisatie. Wij kiezen voor een economie waarin ruimte is voor rust om je als mens op te laden en die niet ten koste gaat van de schepping. We zijn dus voor een pauze op de zondag om op adem te komen, het creëren van ruimte voor mensen die minder snel meekomen in de samenleving en een duurzame benadering van de economie. Binnen deze context bouwen we samen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat waarin iedereen meetelt. Een belangrijk instrument hierbij is de ruimtelijke ordening. In de Omgevingsvisie heeft de gemeente langetermijndoelen vastgelegd voor de inrichting van de fysieke omgeving. In de afgelopen periode hebben we succesvol aandacht gevraagd voor een koppeling aan het sociale domein. Uiteindelijk gaat de inrichting van de stad niet alleen om het stapelen van stenen, maar over het bouwen van gemeenschappen, zowel in de woonomgevingen, het stadscentrum als op de bedrijventerreinen.

- Via [het ondernemersloket](#) onderhoudt de gemeente goede relaties met ondernemers. Dit zorgt ervoor dat er structureel overleg is en ondernemers verder worden geholpen. We kijken actief hoe we lokale ondernemers kunnen betrekken bij de opgaven van de stad. Met Enschede 700 hebben we gezien dat ondernemers vaak bereid zijn mee te denken met de gemeente of zelfs geld bij te dragen voor specifieke evenementen of projecten.
- We zijn blij met het [inkoopbeleid dat extra kansen biedt aan lokale bedrijven](#) om leverancier van de gemeente te worden/zijn.
- [Winkeliers mogen niet gedwongen worden om hun winkel op zondag te openen](#). Enschede moet dit garanderen en bewaken. De ChristenUnie is voor een pauze in de maatschappij, waarbij mensen op adem kunnen komen en dus niet voor verruiming van de zondagsopenstelling van winkels.
- Bij de uitwerking van de omgevingsvisie moet de focus niet alleen zijn op de fysieke leefomgeving en het zo optimaal mogelijk inrichten vanuit de ruimtelijke ordening. De focus moet liggen op [het bouwen van gemeenschappen en het duurzaam omgaan met de schepping](#).
- [Novel-T](#) is een unieke partner in het helpen opstarten van startups en het begeleiden van ondernemers. Dit betaalt zich op de lange termijn terug in lokale werkgelegenheid en het daarmee vasthouden van talent. De gemeente moet daarom in hen blijven investeren. Wel moet gekeken worden of er op de lange termijn een kleine bijdrage van bedrijven gevraagd kan worden om de investering die in hen is gedaan terug te geven. We zijn blij met de plannen van Novel-T om zich ook meer te verbreden richting MBO en HBO startups.

6.2 Duurzame economie

De ChristenUnie is blij met het mooie ondernemersklimaat in Enschede. We hebben mooie plekken voor innovatie, maakindustrie en creativiteit. Ondernemers organiseren zich meer en meer in verenigingen; dit versterkt de onderlinge samenwerking, maar zorgt ook voor positieve groei van gemeenschappen in een gebied. Mooie voorbeelden hiervan zijn de bedrijveninvesteringszone, waar binnenstadondernemers samenwerken, en het Kennispark.

- [Bedrijventerreinen moeten schoon zijn](#) en met de juiste functies op de juiste plek.
- Er moet aandacht zijn voor [leegstand en ondermijning](#).
- We willen [bedrijventerreinen vergroenen](#). Groen zorgt voor verkoeling in hete zomers en een betere waterafvoer, zoals sedumdaken en groenstroken in bermen en rondom gebouwen. Ook zorgt dit voor aantrekkelijke bedrijventerreinen waar ruimte is voor ontmoeting.

- Een bedrijventerrein is een [gemeenschap](#). Enschede stimuleert en faciliteert de samenwerking tussen ondernemers in een gebied. Hiermee creëren we gemeenschappen waarin kennis, inkoop, energie, water en grondstof(rest)stromen met elkaar uitgewisseld kunnen worden.
- Net zoals bij woningbouw geldt ook hier dat er een tekort is aan bedrijfsplekken. Ook hier moeten we spaarzaam omgaan met de ruimte die we al in gebruik hebben. We willen [zo min mogelijk in het buitengebied bijbouwen](#). Een aantal concrete ontwikkelgebieden zijn:
 - [Kennispark](#): hier is veel ruimte om in de hoogte te gaan bouwen. Daarnaast is daar, vanwege het rustige, meer kennisgedreven karakter van de bedrijven, woningbouw mogelijk. Dit unieke bedrijventerrein moet in het teken blijven staan van innovatie en de verbinding met de UT en het Saxion moeten hier versterkt worden.
 - [Richtersbleek](#): hier ziet de gemeente ruimte om meer te verdichten en te gaan richten op kleinschalige maakindustrie in combinatie met wonen. Wij kunnen ons vinden in deze plannen.
 - [Technology Base](#): met Kennispark hebben we gezien dat het op de lange termijn loont om een strak profiel te houden ondanks dat er niet onmiddellijk bedrijven komen. Uiteindelijk ontstaat er een bedrijventerrein met een duidelijk profiel. Technology Base is op dit moment nog niet winstgevend voor de gemeente. Onze inzet is echter het bestaande profiel vast te houden, maar wel flexibel om te gaan met bedrijven die net aan de grens van het profiel zitten en deze ook toe te laten.
 - [Usseler Es](#): de ontwikkeling van de Oost krans van de Usseler Es tot bedrijventerrein is, wat de ChristenUnie betreft, een goede ontwikkeling. De ChristenUnie staat niet negatief tegenover een eventuele ontwikkeling van de Westkrans, voor extra bedrijventerrein of woningbouw. De bolling van de Es moet wat ons betreft vanwege zijn unieke karakter ontzien worden.
 - [Euregiopark](#): hier is nog ruimte voor verdichting en in beperkte mate ook uitbreiding van het bestaande terrein.
- Naast ruimtegebrek is er voor bedrijven ook gebrek op het [elektriciteitsnet](#). Daarom moet er binnen bestaande of te ontwikkelen bedrijventerreinen afstemming plaatsvinden over het [delen van de beschikbare ruimte](#). Niet alle bedrijven gebruiken op hetzelfde moment grote hoeveelheden elektriciteit; delen van de bestaande capaciteit is dus in sommige gevallen mogelijk.
- De gemeente gaat met ondernemers in gesprek over eventuele [restwarmte](#) van hun bedrijfsprocessen en of deze gebruikt kan worden voor warmtevoorziening elders in de stad.
- Enschede moet in de [regio afstemming hebben over bedrijventerreinen](#). Het kan zijn dat een bepaald bedrijf dat hier zit beter in het profiel van een bedrijventerrein elders in de regio past of andersom. Ondernemers moeten hier actief op gewezen worden wanneer dit het geval is en de gemeente moet helpen ontzorgen bij een eventuele verhuizing om deze reden.
- We zorgen voor [goede bereikbaarheid van bedrijventerreinen](#), ook met het OV. Daarnaast kijken we welke opties hier zijn voor deelmobiliteit. We blijven aandacht vragen bij de landelijke politiek voor een directe treinverbinding richting Schiphol.
- De gemeente Enschede geeft [ruimte aan circulaire ondernemers](#), dat zijn ondernemers die direct (kringloop) of indirect (hergebruik materialen) bijdragen aan circulariteit. Een mooi voorbeeld hiervan is een bedrijf als Textielstad Twente, waarbij duurzame stoffen worden geproduceerd. Een bedrijf dat het karakter van Enschede ademt, textiel en innovatie!
- Enschede kijkt naar hoe [bouwmaterialen gerecycled](#) kunnen worden. Dit kan in samenwerking met ondernemers. Een mooi voorbeeld is dat het voormalig gebouw van de rechtbank uit Amsterdam hier wordt hergebruikt als bedrijfsgebouw op het Kennispark.
- Enschede ondersteunt ondernemers die willen [verduurzamen](#).

6.3 Recreatie en toerisme

Ontspanning is belangrijk en in Enschede willen we werken aan toegankelijke recreatie en toerisme.

- We werken aan de mogelijkheid tot [duurzame recreatie dichtbij huis](#). Dit is in Enschede al mogelijk in de parken en bij het Rutbeek. We vinden dat deze goedkope oplossingen tot recreatie vrij toegankelijk moeten blijven voor iedereen, zodat ook mensen met een kleine portemonnee hier gebruik van kunnen blijven maken.
- We verbeteren en [onderhouden fiets-, wandel- en waterverbindingen](#), niet alleen voor recreatie maar ook als duurzame routes voor woon-werkverkeer. Toegankelijke, waar mogelijk vrij liggende en goed bewegwijzerde paden dragen bij aan de aantrekkelijkheid van ons buitengebied.

6.4 Levendige binnensteden en vitale winkelcentra

Onze ondernemers (groot en klein) zijn onderdeel van het hart van Enschede. Ze brengen leven in de straten, bieden werk aan de mensen om ons heen en bouwen mee aan een samenleving waarin we elkaar kennen en helpen. Daarnaast bieden ze betekenisvol werk aan onze inwoners. De ChristenUnie vindt dat dit onze waardering en vertrouwen verdient. Dus is het belangrijk om ruimte te geven om te ontwikkelen, zonder vast te lopen in regels en bureaucratie; daar moet een gemeente zich voor inzetten. Niet tegenwerken, maar naast hen staan, met heldere afspraken, duidelijke communicatie en eerlijke kansen/ondersteuning waar nodig. Kortom, samenwerken vanuit vertrouwen in ondernemers die het goede willen doen.

Plek van Hoop

Lighthouse is nog op zoek naar een ruimte in de Enschedese binnenstad. Toch is het een initiatief wat hoop brengt voor de stad. Mensen kunnen er laagdrempelig binnenkomen om elkaar te ontmoeten, de liefde van Christus delen en waar omzien naar elkaar centraal staat. Daarnaast zal er ook een winkel gedeelte zijn om een deel van de kosten te dekken.

- De detailhandel blijft veranderen. We zetten in op **compacte, aantrekkelijke winkelgebieden** en letten op de leefbaarheid, sociale veiligheid en een divers aanbod. We proberen creativiteit in (winkel) concepten zoveel mogelijk te faciliteren. Een mooi voorbeeld is het initiatief van Lighthouse, dat gepland staat voor de binnenstad.
 - We zijn blij met de samenwerking met ondernemers in de binnenstad. De gemeente blijft **inzetten op deze samenwerking** en werkt samen met deze ondernemers aan een groene en aantrekkelijke binnenstad.
 - Waar nodig, **transformeren we leegstaande winkelpanden naar woningen** om de binnenstad leefbaar en bruisend te houden, met oog voor een goede balans tussen wonen, werken, recreëren, groen en winkelen. Wel zorgen we dat er voldoende kantoorruimte beschikbaar blijft.
 - We **versterken de samenwerking tussen winkeliers, handhavers en politie** om winkelcriminaliteit en overlast aan te pakken.
 - **Kleine winkelcentra** zijn onmisbaar voor de leefbaarheid. We stimuleren innovatieve combinaties van winkels, zorg, horeca en maatschappelijke functies om voorzieningen te behouden. We gaan actief met verhuurders in gesprek over de barrières die ze in sommige kleine winkelcentra opwerpen voor huurders. Door deze barrières ontstaat er namelijk leegstand en verloederd een gebied.
- De gemeente komt met een **visie om kleine winkelcentra te versterken** en hierdoor verloedering van buurten tegen te gaan.

6.5 Studentenleven in Enschede

We mogen trots zijn op onze onderwijsinstellingen van MBO, HBO tot universiteit. Daarmee is Enschede ook een echte studentenstad.

- De **UT, Saxion en ArteZ zijn onmisbaar** voor de bloeiende stad die Enschede is. Enschede moet een aantrekkelijke stad blijven om er te studeren. Door de bezuinigingen op het hoger onderwijs neemt de druk op deze instellingen toe. Daarnaast zien we dat de universiteit en hogescholen hier in een grensregio andere behoeften hebben dan elders in het land. Dit maken we duidelijk met een lobby richting het Rijk.
- **De gemeente maakt gebruik van de kennis** die er binnen onze hoger onderwijsinstellingen is voor het maken van doordacht beleid.
- We blijven werken met **studentambtenaren** voor het MBO, HBO en Universiteit, om ervoor te zorgen dat de stem van studenten een plek krijgt in het gemeentelijke beleid.
- De samenwerking tussen Saxion, Universiteit Twente en het Kennispark is van groot belang voor de bedrijvigheid en het **vasthouden van studenten in Enschede**. Daarom moet deze samenwerking door de gemeente worden gestimuleerd en bevorderd.
- We pleiten ook voor (meer) **samenwerking tussen de gemeente, studenten en onderwijsaanbieders**. Dit zou de vorm kunnen hebben van een studentendiner met bestuurders van studentenverenigingen, onderwijsbestuurders, de burgemeester en betrokken wethouders. Dit creëert een gevoel van betrokkenheid van de gemeente bij studenten.

Hoofdstuk 7

Zorg voor de schepping

7.1 Schone energie van ons

Als ChristenUnie willen we graag meedoen in de transitie naar schone energie. Enerzijds is dit goed voor de aarde en anderzijds maakt dit ons ook minder afhankelijk van landen die onze normen en waarden niet delen. Hoe dichter we de energie bij huis op kunnen wekken met lokale energiebronnen, hoe beter. Helaas zien we dat problemen als netcongestie de energietransitie in de weg staan. Zonne- en windenergie leveren geen stabiele energie, wat op piekmomenten voor overbelasting van het stroomnet zorgt. Helaas zijn accu's om deze overvloedige stroom in op te slaan voor een later moment nog maar in beperkte mate een oplossing. Ze hebben een relatief korte levensduur en worden niet duurzaam geproduceerd. Dit maakt dat we breed moeten kijken naar oplossingen. Om die reden hebben we als ChristenUnie in de afgelopen periode gepleit voor samenwerking met lokale bedrijven en kennisinstellingen om op zoek te gaan en eventueel proeftuin te zijn van nieuwe vormen van energieopslag en -opwekking.

- [Windmolens](#) kunnen een oplossing zijn in het totaalpakket aan energieopwekking. Echter, de door de provincie uitgekozen plek bij het Aamsveen is wat de ChristenUnie betreft totaal niet acceptabel. We zouden zelf graag kijken naar een locatie bij bedrijventerreinen, zoals bij de Grolsch fabriek en de N18.
- We zijn blij met initiatieven zoals Enschede Energie, die [de baten van de energieopwekking ten goede laten komen aan de lokale gemeenschap](#). Helaas zien we dat door het beleid van de landelijke overheid energieopwekking via zonne- en windenergie nauwelijks rendabel is. De gemeente moet kijken wat dit betekent voor de energietransitie en hoe Enschede hier toch mee door kan gaan. Bij lokale energieopwekking moeten de baten waar mogelijk in de lokale gemeenschap landen.
- Bij de [opwekking van zonne-energie](#) willen wij graag inzetten op het overdekken van grote parkeerplaatsen en afspraken maken met bedrijven over het gebruik van hun dak. Daarnaast vinden we het initiatief om de berm van de A35 te gebruiken voor zonne-energieopwekking een goed idee.
- Enschede blijft om zich heen kijken en samenwerken met lokale bedrijven en kennisinstellingen om te kijken waar ze kan [inspringen op nieuwe ontwikkelingen wat betreft energieopwekking en -opslag](#). Hierbij houden we nadrukkelijk alle opties open. Voor energieopslag zouden we volgens TNO kunnen denken aan waterstof en hogetemperatuurwarmte in zoutcavernes. Voor energieopwekking zouden we kunnen denken aan kleine windturbines, die relatief onopvallend geïntegreerd kunnen worden in hoogbouwprojecten.

Door alle problemen rond de gaswinning in Groningen heeft de landelijke overheid besloten dat we voor 2050 van het gas af moeten. Deze warmtetransitie is overgedragen aan de gemeenten die per wijk een plan moeten maken over hoe deze wijk van het gas afgaat. Welke oplossing hierbij het beste is, hangt af van de wijk.

- Voor veel wijken in Enschede zal de aansluiting op een [warmtenet](#) de beste oplossing zijn. Dit komt omdat we via Twence makkelijk en goedkoop aan warmte kunnen komen. Er is nog voldoende overcapaciteit bij Twence. Daarnaast investeert Twence enorm in de afvang van CO₂, ze vangen op dit moment 90% af, hierdoor is dit een duurzame oplossing. Mocht er meer warmte nodig zijn, dan kijken we naar duurzame bronnen als geothermie, aquathermie en restwarmte van bedrijven.
- De gemeente moet in de komende periode [duidelijk maken welke warmteoplossing voor welke wijk het beste is](#). Warmtepompen worden nu landelijk gepromoot als oplossing, maar in sommige wijken vergroot dat de problemen met de energietransitie door overbelasting van het stroomnetstroomnet en het minder rendabel maken van een warmtenet. De gemeente moet dit daarom zo snel mogelijk communiceren zodat goedbedoelende burgers niet onbewust de problemen vergroten, terwijl ze juist wilden bijdragen aan een oplossing. Als een warmtenet de beste oplossing voor een wijk lijkt te zijn, start de gemeente eerst het gesprek met inwoners op. Pas dan volgt definitieve besluitvorming. De beëindiging van de levering van aardgas is pas aan de orde als het voor inwoners betaalbaar is over te stappen op duurzame verwarming.
- Richting het Rijk maken we duidelijk dat ze de afspraak met gemeenten moeten nakomen in het voorzien van [financiële middelen voor de warmtetransitie](#).
- Het [publieke warmtebedrijf](#), waar de gemeente een rol in speelt, draagt de kosten en legt de buizen aan. Inwoners zijn vertegenwoordigd in een 'afnemersraad' om voor transparantie te zorgen.
- We stimuleren ook het gebruik van slimme batterijen en andere vormen van energieopslag in wijken en op bedrijventerreinen. Waar mogelijk koppelen we die aan nieuw te plaatsen trafohuisjes. Zo [ontlasten we](#)

[elektriciteitsnetten](#). Creatieve ondernemers kunnen daarbij een rol spelen, maar er zijn ook kansen voor energiecoöperaties. Samen met inwoners en experts gaan we kijken wat er mogelijk is in Enschede.

7.2 Jouw duurzame huis

Een van de belangrijkste oplossingen in de energie- en warmtetransitie is het verminderen van energiegebruik. Hier kan iedereen thuis aan werken. De overheid, waaronder de gemeente, moet hier waar mogelijk ontzorgen en ondersteunen. Tevens moet ze open staan voor creatieve ideeën en initiatieven van bedrijven en inwoners.

- Een duurzaam huis is een zuinig huis. Dat is goed voor het klimaat en goed voor je portemonnee. Daarom helpt de gemeente inwoners met lage inkomens bij het treffen van kleine energiebesparende maatregelen. Dit hebben we de afgelopen periode al gedaan door de Fixbrigade en dit blijven we doen. Via het Energieloket voorzien we op dit moment inwoners van advies over energiebesparing en isolatie; dit blijven we doen. De gemeente geeft hier ook advies over de aanvraag van subsidies bij de landelijke overheid.
- Verduurzamen is best een gedoe. Daarom ondersteunt de gemeente energiecoöperaties die [collectieve inkoopacties](#) organiseren.
- Enschede krijgt een eigen [cv-ketelbank](#). Huiseigenaren die overstappen op een warmtepomp kunnen hun cv-ketel hier verkopen. Deze kunnen dan zonder gedoe gebruikt worden in woningen waar de ketel stuk is maar het warmtenet nog niet langskomt.
- Voor Verenigingen Van Eigenaars is het verduurzamen vaak een ingewikkelde klus. Deze VVE's moeten via het [Energieloket](#) ondersteuning krijgen.
- Ondernemers en bedrijventerreinen krijgen ondersteuning om [slimme oplossingen voor netcongestie](#) te verzinnen, bijvoorbeeld door elektriciteit uit te wisselen of door batterijen te plaatsen zodat bedrijven ook met een kleine aansluiting kunnen verduurzamen.
- Bij nieuwbouw zetten we in op [passiefbouw met bio-based materialen](#).

7.3 Kansen voor de natuur

Enschede is een mooie stad met unieke stadsparken en een buitengebied waarin je heerlijk kunt ontspannen. Graag willen we deze natuur behouden en verstevigen. De ambitie van de gemeente is om van Enschede een groot park te maken door slim in te zetten op groen langs de wegen. Dit maakt de stad aantrekkelijk voor mensen; daarnaast helpt dit om hitte en waterproblemen te verminderen en ook de biodiversiteit wordt erdoor verstevigd. Hier is de afgelopen jaren al stevig op ingezet onder het programma GroenBlauw Enschede.

- We [stimuleren bijenlandschappen](#) en zorgen voor voldoende bomen.
- De gemeente koopt zo veel mogelijk [lokaal en/of biologisch](#) in.
- De gemeente verankert de [bescherming van natuurgebieden](#), zowel droge als natte natuur, in het omgevingsbeleid en in alle plannen. In die gebieden staat de natuur voorop. Gemeentelijke gronden nabij natuurgebieden worden waar mogelijk verkocht aan de beheerder van het natuurgebied of bij een agrariër als die dezelfde doelen behaalt.
- Bestrijdingsmiddelen worden niet meer overal gebruikt, voor een gezonde en biodiverse leefomgeving. We kiezen voor [brede spuitvrije zones naast woningen, scholen, kinderopvang en zorginstellingen](#). Ook naast meren, beken en overige natuur komen er zulke zones.
- De [biodiversiteit](#) in de bebouwde kom is vaak veel hoger dan gedacht, in de Enschedese parken kun je met een beetje geluk zomaar een eekhoorn, konijn, specht of zelfs een ree zien. Hier komt meer aandacht voor en wordt goed beschermd, ook als er in bestaande wijken gebouwd wordt. Dat mag niet ten koste van de stadsnatuur gaan.
- We werken aan [GroenBlauwe schoolpleinen, natuurvriendelijk beheer van de openbare ruimte en biodiverse bedrijventerreinen](#). De groene daken op bushokjes zijn een mooi voorbeeld van hoe we in de afgelopen periode hebben geprobeerd dit te verstevigen. We kijken waar deze groene daken nog meer gecreëerd kunnen worden.

Hoopvolle stappen

De afgelopen jaren heeft de gemeente Enschede in het programma GroenBlauw veel stappen gezet om de stad te vergroenen en wateroverlast tegen te gaan. Een mooi voorbeeld is het opgraven van de stadsbeek en veel wijken zijn inmiddels een stuk groener geworden, wat fijn is voor mens en dier.

**GROENBLAUW
ENSCHEDA**

- **Natuurvriendelijke oevers** worden de norm. Alle gemeentelijke wateren worden zo geleidelijk aangepakt. Dat geldt ook voor natuurlijkvriendelijk gras. Dat betekent niet alleen gras maar ook inheemse bloemen, planten en struiken.
- Als we bouwen buiten de bestaande stad, gebruiken we dat als kans om **natuur te ontwikkelen**. Door waterberging en andere klimaatadaptieve maatregelen te combineren met natuurontwikkeling zorgen we voor een prettige omgeving voor mens, dier en plant.
- **Volkstuinen blijven behouden**; dit is goed voor de gemeenschap en de biodiversiteit.
- Dieren hebben last van **lichtvervuiling**. We zoeken naar manieren om dit tegen te gaan. Op dit moment wordt er door de gemeente al gekeken naar lantaarnpalen die aangaan via een bewegingssensor; dit is tevens energiebesparend. Dit moet echter niet ten koste gaan van het veiligheidsgevoel in de stad.
- **Stikstof** zorgt voor vershraling van natuur in onze gemeente. We denken daarom actief mee met boeren die andere activiteiten willen ontplooiën op hun erf. Dit kan het voor boeren makkelijker maken om te stoppen.
- We maken het makkelijker om **verbrede landbouw** toe te passen, zoals zorglandbouw en landwinkels.

7.4 Omgaan met extreem weer

Ons klimaat is aan het veranderen, met onder andere extremere hittegolven, droogte en piekbuien tot gevolg. In Pathmos hebben we al gezien wat voor schade dit kan aanrichten. Om Enschede ook in de toekomst leefbaar te houden, wil de ChristenUnie zich samen met inwoners inzetten voor een klimaatbestendige stad. Ook hier zijn blij met de hoeveelheid werk die er de afgelopen jaren al is verzet in het kader van GroenBlauw Enschede.

- **Vergroenen** helpt om hittestress tegen te gaan, piekbuien op te vangen en water vast te houden, en draagt daarnaast ook bij aan meer biodiversiteit en minder luchtvervuiling. De ChristenUnie wil verdergaan met het vergroenen van de publieke ruimte en geeft hierbij de voorkeur aan inheemse en klimaatbestendige soorten.
- Een groot deel van de oppervlakte is in bezit van particulieren en bedrijven. Met subsidies voor geveltuinten, tegelwippen, groene daken en het afkoppelen en hergebruiken van regenwater willen we **inwoners stimuleren om mee te doen met de klimaatadaptatie opgave**. Ook willen we inwoners ondersteunen met informatievoorziening en vrijwilligersinitiatieven.
- De ChristenUnie Enschede wil verder met de aanleg van **wadi's en klimaatpleinen voor waterberging**. Deze combineren we zoveel mogelijk met speelplekken, recreatie en ontmoetingsplekken om de ruimte multifunctioneel te gebruiken en de schoonheid van de natuur en het klimaat zichtbaar te maken.
- We willen verder gaan met het **terugbrengen van de voormalige Enschedese beken** om piekbuien beter af te voeren en de riolering minder te belasten.
- Parkeerplaatsen worden zo veel mogelijk voorzien van **waterdoorlatende verharding** om ruimte te maken voor infiltratie. Hierbij is het wel belangrijk dat deze tegels de toegankelijkheid voor mindervaliden niet in de weg staat. De gemeente gaat hierover in gesprek met de commissie 'Enschede Toegankelijk'.
- De ChristenUnie Enschede wil meer samenwerking met bedrijventerreinen om water te bergen en **hergebruik van restwater** te stimuleren. Er zijn al enkele van deze waterhubs in Enschede, daar willen we er meer van.
- We werken samen met Waterschap Vechtstromen en Vitens om het **watersysteem in de stad en het omringende landelijk gebied toekomstbestendig te maken**.
- Om **hittestress tegen te gaan** moet er meer aandacht komen voor schaduw, door bijvoorbeeld schaduwdoeken of pergola's, en windcorridors.
- Tijdens hittegolven willen we **publieke gebouwen en kerken inzetten als koele oases** waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en verkoeling kunnen vinden. Dit is extra belangrijk in wijken met veel kwetsbare inwoners en slecht geïsoleerde huizen.

7.5 Geen afval meer

Afval is helaas iets wat we allemaal produceren. Hoe we dit verwerken heeft echter grote impact op de leefbaarheid van de stad. Helaas gaat dit in Enschede lang niet altijd goed; dit heeft grote impact op de leefbaarheid van wijken en roept ergernis op bij mensen. De gemeente is hier niet alleen verantwoordelijk voor, ook de burger moet zijn of haar afval goed opruimen. Het gekozen systeem van afvalinzameling kan daarbij echter wel als belemmerend worden ervaren. Enschede heeft sinds 2017 het Diftar systeem, waarbij huishoudens betalen voor hun restafval. PMD- (plastic), GFT- en papierafval worden gescheiden ingezameld en daarvoor hoeft niet betaald te worden. Helaas zien we dat dit met name bij PMD problemen oplevert, inwoners weten hier deels niet de juiste keuzes te

maken of kiezen bewust voor de goedkope oplossing. Hierdoor wordt veel PMD afval afgekeurd en dus niet gerecycled. Daarnaast zorgen de grote ondergrondse afvalcontainers bij appartementen ervoor dat daar veel grof vuil wordt gedumpt.

Als ChristenUnie zijn we lang voorstander geweest van het Diftar systeem, omdat dit in theorie mensen belooft die netjes hun afval scheiden. We zien helaas dat dit in de praktijk in Enschede niet het geval is. Daarnaast is landelijk recent besloten dat ondergrondse afvalcontainers niet meer mogelijk zijn. Dit haalt helemaal bij hoogbouw de grond onder het Diftar systeem weg. We willen daarom kijken naar alternatieve systemen, bijvoorbeeld nascheiding.

- We overleggen met Twence, Twente Milieu en andere plaatsen in de regio over [alternatieve systemen van afvalinzameling](#). We kijken hierbij naar wat elders werkt.
- Zolang Diftar nog geldt, willen we weer terug naar [8 gratis ledigingen van restafval](#) voor mensen die vanwege hun financiële situatie vrij zijn gesteld van het betalen van gemeentelijke belastingen.
- Met fastfoodrestaurants maken we afspraken over het [aanpakken van zwerfafval](#) in het winkelgebied. Zij kunnen 'afval-hotspots' adopteren en schoonhouden.
- We zijn blij met de grote [statiegeldmachines](#) in het centrum. We kijken of we deze ook elders in de stad kunnen gaan plaatsen.
- We onderzoeken hoe we het voor de inwoners van Enschede makkelijker kunnen maken om gebruik te maken van de stort. Wellicht dat we [in wijken kleine afvalbrengpunten](#) kunnen realiseren. De drempel om naar de stort te gaan is voor veel mensen te hoog vanwege de afstand, openingstijden en het beschikken over een geschikt vervoermiddel.
- [Handhaving op bijplaatsen](#) is belangrijk. We blijven daarop inzetten en gaan in gesprek met bijplaatsers om te achterhalen waarom ze ervoor kiezen geen gebruik te maken van de normale afvalverwerkingsroutes. Van deze gesprekken gaan we leren en waar nodig ons beleid aanpassen.
- Echte [circulaire bedrijvigheid](#) vraagt ruimte. Circulaire bedrijven en repaircafés krijgen de ruimte in Enschede. Als we nieuwe kavels uitgeven, bekijken we hoe ondernemers uit onze gemeente die ruimte kunnen gebruiken om circulair te gaan ondernemen.

Hoofdstuk 8

Een goed bereikbare hoopvolle stad

8.1 Verkeersveiligheid

We staan op voor een goed bereikbaar Enschede. Mobiliteit brengt mensen bij elkaar om te werken, elkaar te ontmoeten of voor elkaar te zorgen. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat we daarbij zorgen voor onze leefomgeving. Goede wegen, paden en OV-verbindingen zijn nodig, waarbij de ChristenUnie mensen wil stimuleren om steeds de duurzaamste variant te kiezen.

Het verkeer moet veilig zijn voor iedereen, ongeacht leeftijd, vervoermiddel en eventuele beperkingen. Om dit te bereiken willen we inzetten op de volgende punten:

- Het verkeer moet met name voor voetgangers en fietsers veiliger worden. Wij zetten in op **minimaal 50 procent minder verkeersslachtoffers in 2030** ten opzichte van 2022. Waar mogelijk werken we aan gescheiden rijbanen voor auto's en fietsers.
- Uitgangspunt voor het inrichten van de verkeersinfrastructuur is het **Duurzaam Veilig principe**: wegen zo inrichten dat voor weggebruikers de maximumsnelheid al duidelijk blijkt uit de weginrichting en zij hun snelheid hieraan aanpassen.
- De maximumsnelheid binnen de bebouwde kom wordt **overwegend 30 kilometer per uur**. Alleen op de singel en invalswegen geldt 50 kilometer per uur. Er komen bovendien meer woonerven waar niet harder dan 15 kilometer per uur mag worden gereden. Waar het op korte termijn niet mogelijk is om de weginrichting aan te passen aan de lagere maximumsnelheid, kiezen we voor tijdelijke snelheidsbeperkende maatregelen.
- Op basis van registratie van de ongevallen brengt de gemeente tenminste elke vier jaar de zogenaamde **'gevaarlijke plekken' in beeld**. Daarbij worden ook de verkeersdeelnemers betrokken bij het kiezen van een oplossing.
- De gemeente zorgt voor **veilige loop- en fietsroutes** rondom scholen, verzorgingstehuizen en andere gebieden met veel kwetsbare verkeersdeelnemers.
- De gemeente Enschede werkt actief mee aan het realiseren van **verkeerslessen**, bijvoorbeeld op scholen en bij instellingen en stimuleert dat scholen zich aansluiten bij het verkeersveiligheidslabel. (www.verkeersveiligheidslabel.nl).

8.2 Voetgangers

Meer dan de helft van de verplaatsingen gebeurt op korte afstand. Daarom krijgt langzaam verkeer in Enschede voorrang. Dit maakt onze woonomgeving leefbaar, veilig en duurzaam. Bij verdeling van de openbare ruimte en afstelling van verkeerslichten binnen onze gemeente kiest de ChristenUnie daarom voor het STOMP principe: Eerst Stappen, Trappen (fiets), Openbaar vervoer, Mobility as a Service (deelmobiliteit) en tenslotte de Personenwagen.

De ChristenUnie wil zich de komende periode verder inzetten voor verduurzaming van de mobiliteit, voor het vermijden van overbodig verkeer en voor vergroting van het aandeel lopen, fietsen en openbaar vervoer in de totale mobiliteit in Enschede. Om deze duurzame mobiliteitstransitie te realiseren, investeren we in sociaal veilige wandelroutes, in meer ruimte voor de fiets met een fijnmazig netwerk van doorfietsroutes met een hoge kwaliteit, in snelle, frequente en rechtstreekse busverbindingen en in een goede afstemming tussen mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling. De gemeente Enschede is (samen met provincie en het Rijk) verantwoordelijk voor infrastructuur van hoog niveau.

Lopen is gezond en biedt ruimte voor ontmoeting, daarom willen we als ChristenUnie Enschede lopen en wandelen aantrekkelijk maken en houden.

- **Barrières voor voetgangers verdwijnen**, te beginnen bij basisscholen, winkelcentra, zorgvoorzieningen en andere belangrijke ontmoetingsplekken en de looproutes daarnaartoe..
- We stimuleren ommetjes door het uitzetten van routes in de wijken ('**Rondje in de wijk**') met bordjes bij cultuurhistorische elementen, en leuke routes voor jong en oud.

8.3 Fiets

De mogelijkheden voor fietsers zijn in Enschede de afgelopen jaren enorm verbeterd, met uitbreidingen van de F35 en fietsstraten. Maar het kan altijd beter; daarom wil de ChristenUnie Enschede inzetten op snelle, veilige en aantrekkelijke fietsvoorzieningen.

- De ChristenUnie wil verder investeren in een **ambitieuze lokale fietsagenda** gericht op groei van het fietsverkeer.
- Iedereen moet de kans krijgen om te fietsen. Voor nieuwkomers zorgen we voor **fietslessen**. Er is een programma om minima van een goede fiets te voorzien.
- **Fietsroutes moeten veilig en comfortabel** zijn en worden daarom uitgevoerd in rood asfalt. Bij 50 km wegen hebben we het liefst fietspaden. Helaas is het bij de meeste van onze 50 km wegen (de singels en uitvalswegen) nog niet zo dat er fietspaden zijn, enkel ruime fietsstroken. Bij groot onderhoud van deze wegen moet gekeken worden hoe we deze situatie veiliger kunnen maken. Hierbij zouden wat de ChristenUnie betreft parkeerplekken langs deze wegen kunnen worden verwijderd om meer ruimte te creëren. Deze parkeerplekken zouden eventueel elders in de wijk meer centraal kunnen worden gecompenseerd.
- Op 30 km wegen die onderdeel zijn van een **fietsroute** komen fietsstroken in rood asfalt. Fietsstroken zijn tenminste 1,80 meter breed zodat fietsers naast elkaar kunnen fietsen. Met het oog op de verkeersveiligheid krijgen auto's voldoende ruimte om fietsers in te halen of ze worden door een smal wegprofiel gedwongen achter fietsers te blijven rijden.
- Er wordt voortgebouwd op **(regionale) doorfietsroutes** van Enschede naar de rest van Twente en Overijssel, zoals bijvoorbeeld de F35. Op deze routes heeft de fiets zo veel mogelijk voorrang. Zo stimuleren we het gebruik van de fiets in het woon- werkverkeer met zo min mogelijk hinder van obstakels en het overig verkeer.
- Slecht onderhouden **fietspaden worden aangepakt**. Zoveel mogelijk fietsroutes worden bij sneeuw schoongeveegd.
- De gemeente gaat bij nieuwbouw of herstructurering van wijken uit van het fietsverkeer en richt **wijken fiets- en kindvriendelijk** in. Er komen sociaal veilige fietsverbindingen die wijken onderling snel verbinden. Paaltjes op fietspaden veroorzaken veel ongelukken. Deze worden zoveel mogelijk verwijderd.
 - Bij winkelcentra, bushaltes en overige attractiepunten komen genoeg fietsenrekken die voldoen aan de normen van Fietsparkeur, zodat fietsen veilig en gebruiksvriendelijk kunnen worden gestald.
 - Enschede fietsstad gaat samen met andere gemeenten in de regio **fietsvriendelijke horeca** het predicaat fietscafé geven. Deze gelegenheden hebben voldoende stallingen, een sanitaire ruimte, een EHBO uitrusting, een fietsreparatieset inclusief fietspomp, een gratis watervulpunt en bieden de mogelijkheid om elektrische fietsen op te laden.
 - Weesfietsen moeten verwijderd worden uit de openbare ruimte. Bij het **verwijderen van weesfietsen** worden eigenaars op tijd gewaarschuwd met een duidelijke sticker op de fiets met uitleg.
- Knelpunten in kaart. Met onze inwoners en de (lokale) fietsersbond blijven we de **fietsknelpunten in Enschede inventariseren en aanpakken**. We kijken daarbij onder andere naar comfort, veiligheid, directheid en doorstroming.
- De ChristenUnie gaat zich inzetten voor **oplaadpunten voor elektrische fietsen en watertappunten bij culturele plekken** of andere verblijfsplekken.
- Waar fiets en autowegen elkaar kruisen en deze kruising niet wenselijk is kiezen we vanuit het oogpunt van veiligheid niet meer voor tunneltjes voor fietsen.
- Ten aanzien van snelle elektrische fietsen moet er aandacht blijven voor de veiligheid; met name **in voetgangersgebieden kijken we hoe we de fietssnelheid omlaag kunnen krijgen**.

8.4 Openbaar vervoer

De ChristenUnie vindt het belangrijk dat Enschede en daarmee heel Twente goed bereikbaar is. Het traject Zwolle-Enschede-Munster moet met de trein een snelle verbinding worden en we blijven pleiten voor een directe verbinding naar Schiphol. Dit zorgt ervoor dat de regio Twente economisch aantrekkelijker wordt. We hebben ook baat bij een goede verbinding van het westen met Enschede en vandaaruit verder richting Berlijn. Op lange termijn zorgt dit voor meer economische activiteit.

Het openbaar vervoer is, na wandelen en fietsen, een schoon en efficiënt alternatief om ook over langere afstanden te kunnen reizen zonder auto. Daarnaast kan drukte, ruimtegebruik en overlast van auto's in de binnenstad worden verminderd door het inzetten van goede OV-alternatieven. De ChristenUnie wil daarom inzetten op het aantrekkelijk houden van het openbaar vervoer.

- Enschede moet lobbyen bij Rijk en provincie voor [investeringen in het OV](#) zoals het traject Zwolle-Enschede-Münster en het traject Amsterdam-Twente-Berlijn. Bij de NS lobbyen we voor de terugkomst van de directe verbinding met Schiphol.
- Het spoor richting Münster wordt [geschikt gemaakt voor elektrificatie](#).
- Het spoor richting Zwolle wordt [geschikt gemaakt voor een groter aantal treinen](#).
- Bij aanbesteding voor het OV blijft Enschede inzetten op [schone, stille bussen](#). Waar mogelijk worden combinaties met het doelgroepenvervoer gezocht (regiotaxi's, scholierenvervoer, WMO-vervoer).
- [OV-fietsverhuur op alle OV-knooppunten](#). Daarbij denken we ook aan de belangrijkste bushaltes in onze gemeente, naast de treinstations.
- Binnen 4 jaar zijn [alle bushaltes toegankelijk gemaakt voor iedereen](#).
- [OV-abonnementen moeten in de hele regio geldig](#) zijn in zowel bus als trein, ongeacht de vervoerder. Hierdoor kunnen sommige reizigers tientallen euro's per maand besparen. De gemeente gaat hiervoor lobbyen bij de provincie en alle vervoerders die betrokken zijn, en ook bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.
- Nieuwe bewoners krijgen informatie over de [OV-bereikbaarheid van hun woonwijk](#).
- De gemeente spant zich in om de stadswijken en dorpen voor iedereen [goed bereikbaar](#) te houden met het OV. Als reguliere OV-lijnen niet haalbaar zijn, is er een goed laagdrempelig alternatief, zoals bijvoorbeeld een buurt- of belbus, beschikbaar.

8.5 Deelmobiliteit

Voor vervoersbewegingen waarbij lopen, fietsen of openbaar vervoer geen optie zijn, kan deelmobiliteit uitkomst bieden. Hiermee worden de voordelen van fietsen, scooters en auto's benut met maar een fractie van de nadelen van privébezit.

- De gemeente ondersteunt initiatiefnemers van [coöperatieve deelauto-projecten](#) en zorgt voor kennisdeling tussen initiatieven.
- De gemeente zorgt dat alle deelautoaanbieders in Enschede hun auto's aanbieden op [Mobility as a Service-platforms](#), zodat inwoners en bezoekers van de stad gemakkelijk gebruik kunnen maken van deelauto's van verschillende aanbieders.
- Om verrommeling van de openbare ruimte te voorkomen mogen deelfietsen en scooters alleen geparkeerd worden op [deelmobiliteitshubs](#). Alle aanbieders van deelmobiliteit in de gemeente moeten voldoen aan de landelijke standaarden van Mobility as a Service (Maas).
- Bij nieuwe grote woningbouwprojecten wordt altijd gekeken of [deelmobiliteit onderdeel van het project](#) kan worden. Zo is voor nieuwe bewoners meteen duidelijk hoe zij van en naar hun nieuwe huis kunnen gaan en komen. Bij de parkeernorm wordt hiermee rekening gehouden.

8.6 Auto

Zoals bij de vorige punten al is aangegeven heeft het vanuit gezondheid en duurzaamheidsoogpunt de voorkeur dat mensen ervoor kiezen om in de stad te wandelen, te fietsen of het OV te gebruiken. We zijn ons ervan bewust dat daarmee niet elke plek te bereiken is en dat daarom de auto ook in Enschede voor veel mensen nog steeds noodzakelijk is.

- De ChristenUnie wil in het [binnensingelgebied het gebruik van de auto ontmoedigen](#).
- Door slimme aanpassing van kruispunten, groene golven en dynamisch verkeersmanagement ("intelligente" verkeerslichten die op basis van verkeersaanbod en apps werken en niet volgens vaste patronen) wil de ChristenUnie [de doorstroming verbeteren](#). Dit levert ook milieuwinst op.
- Om achterstanden in het onderhoud te voorkomen moet de gemeente werken met [actuele onderhoudsplannen](#) voor de (vaar)wegen en bruggen. Bij onderhoud overlegt de gemeente met externe partijen op het gebied van kabels en leidingen zodat de weg maar een keer 'open' hoeft.
- Als laden op eigen terrein niet mogelijk is, dan is er in Enschede binnen een straal van 500 meter een [openbare laadmogelijkheid beschikbaar](#). Het aantal laadpalen wordt uitgebreid en volgt de groei van het

aantal elektrische auto's. De ChristenUnie vindt het belangrijk om rekening te houden met de bestaande parkeerdruk en overlegt met omwonenden om oplossingen te vinden. De laadpalen krijgen bij voorkeur een plek aan de randen van wijken of worden geclusterd op parkeerterreinen. Er is dus geen recht op een laadpaal voor de eigen deur. Wij pleiten voor de Vehicle-to-Grid technologie zodat elektrische auto's als buffer kunnen dienen in het elektriciteitsnetwerk

- Inwoners behouden de mogelijkheid de [eigen auto op te laden](#) via een kabel door een klein geultje tussen de tegels, mits voldoende voorzorgsmaatregelen zijn genomen (voorkomen van valgevaar passanten).
- Zoveel mogelijk benzinestations in Enschede moeten een mogelijkheid krijgen voor het [snelladen van auto's](#). Ook verkennen we de mogelijkheid om dit te realiseren op parkeerterreinen van supermarkten en winkelcentra.
- Bij nieuwbouw en herstructurering gaan we in Enschede [het parkeren zo veel mogelijk centraal aan de rand van de wijk organiseren](#) om ruimte te besparen. Zo kunnen woonstraten worden vergroend en autoluw worden ingericht en hebben voetgangers, fietsers en spelende kinderen daar het primaat. Zo stimuleren we in Enschede duurzame mobiliteit, worden wijken leefbaarder en veiliger en is er plaats voor meer woningen.
- In Enschede wenden we parkeergeld zoveel mogelijk aan om de [kwaliteit van de openbare ruimte en de bereikbaarheid te bevorderen](#). Hierbij hebben investeringen in duurzame mobiliteit (lopen, fietsen, OV, deelauto's) prioriteit.
- In gemeentelijke garages behouden we het [gunstige avondtarief](#); hierdoor stimuleren we garageparkeren.
- Parkeerterreinen nemen nu onnodig kostbare ruimte in en dragen niet bij aan een leefbare woon-omgeving. Bij nieuwbouw moet [parkeren daarom zo veel mogelijk op eigen terrein en inpandig](#). Bestaande parkeerterreinen worden, waar mogelijk, voorzien van waterdoorlatende verharding en daken met zonnepanelen om zo bij te dragen aan de klimaatopgave. Om de spaarzame ruimte in de gemeente goed te gebruiken, kijken we waar extra parkeergarages zouden kunnen worden gebouwd, waardoor er ruimte op straat beschikbaar komt.

8.7 Logistiek

Logistiek is belangrijk voor ondernemers en de economie, maar kan ook voor overlast zorgen. Door distributie zoveel mogelijk centraal te organiseren, willen we de overlast beperken zonder de bereikbaarheid te verminderen.

- Het [stadscentrum wordt bevoorraad door zero-emissie voertuigen](#) en alle vuilniswagens in de gemeente zijn uitstootvrij. De gemeente gaat met ondernemers verkennen of het opzetten van bredere stads-distributie haalbaar is, om zo het vrachtverkeer in het binnensingelgebied te beperken.
- Per dag rijden diverse pakketdiensten vele kilometers door de gemeente voor het bezorgen en ophalen van bestellingen. Een pakketautomaat op station Enschede of een andere plek in het centrum en het stimuleren van het ophalen van pakketjes bij [afhaalpunten in wijkwinkelcentra](#) tijdens het boodschappen doen kan de omvang van dit verkeer beperken. Ook verkent de gemeente met lokale ondernemers of een gezamenlijke bezorgservice opgezet kan worden om onnodige verkeersbewegingen te voorkomen.

8.8 Vliegveld

Vliegveld Twente is een gebied waar veel mogelijkheden zijn. De locatie biedt uitstekende mogelijkheden voor evenementen en andere initiatieven. Daarnaast is Technology Base de proeftuin voor bedrijven met vernieuwingsdrang, die willen ontwikkelen, testen en simuleren.

- Defensie gaat het vliegveld niet gebruiken voor F35's. Daar zijn we blij mee, want wanneer dit wel het geval zou zijn, zou de woningbouw in Enschede ernstig onder druk komen te staan. Er moet binnenkort aanzienlijk geïnvesteerd worden in het vliegveld. Wat de ChristenUnie betreft, gebeurt dit alleen met geld van de gemeente wanneer ook de provincie en het rijk voor een substantieel deel bijdragen.
- We blijven zoeken naar manieren om [zowel de Technology Base als het vliegveld rendabel](#) te krijgen.

Hoofdstuk 9

Betrouwbare overheid

9.1 Een overheid die te vertrouwen is

De ChristenUnie staat op voor een overheid waar mensen op kunnen rekenen als ze er zelf niet meer uit komen, die recht doet en ervoor zorgt dat de samenleving bloeit. Een samenleving waar mensen elkaar zien en helpen, verbinding zoeken en over verschillen praten. Dat is het principe waarop onze democratische rechtsstaat is gebouwd. We staan niet voor een grote overheid of voor een grote markt, maar we staan voor een sterke samenleving. Een samenleving die het resultaat is van inwoners en maatschappelijke verbanden samen, waar mensen in verbondenheid met elkaar en met God leven in een hoopvolle bruisende stad.

In deze tijd lijkt soms het recht van de sterkste te triomferen. Maar de ChristenUnie staat op voor de sterkte van het recht, voor vrede stichten, voor omzien naar elkaar. We hebben helaas ook in onze stad, met bijvoorbeeld de casus Ardesch, gezien dat de gemeente Enschede niet altijd betrouwbaar is. De burger kan al snel slachtoffer worden van het grote systeem van de gemeente. Waarbij individuele motieven van ambtenaren, raad en college over het algemeen niet kwaadaardig zijn, maar in zijn totaliteit wel tot desastreuze gevolgen voor het individu kunnen leiden. We willen hier voor de toekomst lessen uit trekken en werken aan een overheid die altijd bereid is ook fouten toe te geven, te compenseren en ervan te leren.

Een betrouwbare overheid is ook een overheid die uitspreekt dat zij niet alle problemen van mensen kan oplossen. De rol van de overheid is in deze tijd te groot geworden, waardoor de kracht van gemeenschappen is uitgehold. Daarom is het belangrijk om ruimte te geven aan het herstel van die gemeenschappen.

Mensen redden het niet altijd alleen en zelfs niet altijd samen. De gemeente heeft dan als taak naast mensen te staan. De overheid is een schild voor de zwakke, zo lezen we in de Bijbel. Inwoners moeten een beroep kunnen doen op de overheid als hun vrijheid, gezondheid, veiligheid of bestaanszekerheid in het geding is. Om die reden is het goed dat de overheid ook grenzen aangeeft, handhaaft, normeert en kadert.

Goed bestuur wordt gevormd door mensen met een sterk moreel en integer kompas. Daar mogen lokale leiders op aangesproken worden. Binnen de gemeenteraad zet de ChristenUnie zich in op luisteren naar mensen en samenwerken. Het wel of niet deelnemen in een coalitie is daarbij niet doorslaggevend. Als fractie willen we betrouwbaar en constructief zijn. We laten ons daarbij leiden en inspireren door de Here God die van mensen vraagt: "...niet anders dan recht te doen, trouw te betrachten en nederig de weg te gaan van je God." (Micha 6:8).

- De gemeente Enschede is als **overheid open, herkenbaar en betrokken** aanwezig in Enschede.
- De inzet van alle medewerkers van de gemeente Enschede is te zorgen voor **goede relaties met de Enschedese inwoners**.
- Als onderdeel van de gemeentelijke overheid hebben we **eerlijkheid hoog in het vaandel** en proberen we geen beloftes te doen die niet na te komen zijn.
- Politieke processen dienen **zo veel mogelijk in de openbaarheid** plaatsvinden. Tegelijkertijd gaat de gemeente daarbij zorgvuldig om met haar eigen ambtenaren.
- **Goede dossiervorming** creëren is essentieel voor consistent overheidshandelen. De huidige aanpak om deze op orde te krijgen, moet worden gecontinueerd.
- Bij complexe dossiers, zoals bijvoorbeeld bij een escalerend conflict tussen een burger en de gemeente, moet er een **procesregisseur of -team** komen die het totaalplaatje in de gaten houdt. Dit voorkomt dat afdelingen langs elkaar heen werken.
- Binnen de organisatie moet er ruimte zijn en gevoeld worden voor **ambtelijk vakmanschap**, waarin kritische reflectie wordt gestimuleerd, ook in de advisering richting het bestuur.
- De ChristenUnie wil werken aan **een coalitieakkoord met duidelijke afspraken**, maar ook met voldoende ruimte voor alle partijen om invloed op het beleid uit te oefenen. De goede sfeer in de huidige raad met goede banden tussen oppositie en coalitie houden we graag vast voor de volgende periode.
- **De bereikbaarheid en goede dienstverlening van de gemeente** hebben, wat de ChristenUnie betreft, een hoge prioriteit.
- We vinden het belangrijk de **interactie tussen college en raad continu te evalueren**; dit kan bijvoorbeeld jaarlijks tijdens de heissessie gebeuren. Hierbij moeten belangrijke thema's zoals integriteit, goede informatievoorziening van college richting de raad en onderlinge banden en vertrouwen besproken worden. De burgemeester heeft hierbij een belangrijke rol als voorzitter van zowel de raad als het college.

- We willen investeren in [stevige raadsondersteuning](#). De griffie moet voldoende middelen blijven krijgen om de raad te ondersteunen in haar controlerende taak. Daarnaast zou de griffie ook meer een strategische rol moeten krijgen, met actieve controle op de consistentie van beleid en antwoorden van het college.
- De komende periode moeten we evalueren of de huidige klachtenafhandeling binnen de gemeente Enschede via het [klachtencommissariaat](#) voldoende onafhankelijk is. Mocht dit niet het geval blijken te zijn, dan moeten we de klachtenafhandeling op een andere manier vorm gaan geven.
- Daarnaast willen we onderzoeken of er binnen de huidige bestuursstructuur van de ambtelijke organisatie gaten vallen die [betrouwbaar bestuur](#) in de weg zouden kunnen staan. Mocht dit het geval blijken te zijn, dan moeten we kijken hoe andere gemeenten deze valkuilen voorkomen en kiezen voor een alternatieve bestuursstructuur.
- We willen [blijven investeren in een goede samenwerking tussen de raad, het college en de ambtelijke organisatie](#). Hierom moet er weer een structureel driehoeksoverleg plaatsvinden tussen de burgemeester, de griffier en de gemeentesecretaris.
- We willen de [veiligheid van politici](#) actief waarborgen door duidelijk te maken waar ze terecht kunnen bij bedreiging door inwoners.

9.2 Inwoners- en overheidsparticipatie

De gemeente waardeert initiatieven van inwoners en organisaties. Hierbij past een overheid die meedenkt, participeert, drempels verlaagt en faciliteert. De ChristenUnie stimuleert dat inwoners zichzelf organiseren in bijvoorbeeld coöperaties en daarmee verantwoordelijkheden op zich nemen op het gebied van duurzaamheid, zorg, wonen, lokale economie of wijkbeheer.

Referenda zijn geen oplossing bij complexe politieke vraagstukken. We zijn daarom ook blij dat het raadgevend referendum de afgelopen periode is teruggetrokken. Het is namelijk zo dat bij een raadgevend referendum de uitslag niet bindend is; dit levert verwarring en ontevredenheid op. Bij belangentegenstellingen is het de gemeenteraad die, als hoeder van het algemeen belang, knopen doorhakt. Het lokaal bestuur blijft eindverantwoordelijk; daarom zijn we ook geen voorstander van een burgerberaad.

Hoopvolle stappen

Veel van de vormen van participatie die genoemd zijn op deze pagina kun je vinden op [jijmaaktenschede.nl](#). Hier kun je met je ideeën om Enschede nog mooier te maken terecht, bij de ideeënmakelaar of kun je geld voor je eigen buurt of wijk initiatief aanvragen via het wijkbudget. Hierdoor wordt initiatief vanuit de samenleving beloond.

Enschede was de afgelopen periode een van de eerste gemeenten met een participatieverordening. Het is goed inwoners actief te betrekken bij besluitvorming die hen direct raakt. Hierbij moeten wel heldere kaders meegegeven worden in hoe ver de invloed van burgers op het beleid reikt. Als dit bij aanvang niet duidelijk is, zorgt participatie alleen maar voor extra teleurstelling. Goede voorbeelden van participatie vinden we in Enschede:

- [Het uitdaagrecht](#): het recht om als bewoners de gemeente uit te dagen en aan te geven dat je, bijvoorbeeld als wijk of als dorp, een voorziening zelf in stand wilt en kunt houden.
- [De ideeënmakelaar](#): hier kunnen inwoners met hun ideeën terecht voor hulp bij het realiseren van het idee, zodat ze niet zelf op zoek moeten binnen de ambtelijke organisatie naar de juiste persoon.
- [De wijkbudgetten](#) zijn een mooi middel voor inwoners om initiatieven te ontplooiën voor de samenleving, waarbij de bemoeienis van de overheid niet meer is dan een financieel steuntje in de rug. Hoewel de wettelijke eindverantwoordelijkheid bij de gemeente ligt, willen we dat het advies van de dorps- en wijkraden altijd doorslaggevend is in de verdeling.
- [Gebiedsgericht werken](#): dit zorgt ervoor dat problemen dicht bij de bron worden aangepakt en opgelost. Dit zorgt ervoor dat beleid kan worden aangepast aan de lokale situatie in de wijk of het dorp. Dit is in Enschede nog in ontwikkeling.
- [Stadsdeelcommissies](#): doordat de gemeenteraad binnen de vijf stadsdelen op verschillende locaties vergadert, komt ze dicht bij de inwoner. Dit geeft een laagdrempelige mogelijkheid voor de burger om zijn of haar stem te laten horen bij besluitvorming die de omgeving raakt. Of bijvoorbeeld in te spreken over thema's die hij of zij graag bij de raad onder de aandacht wil brengen. Het blijft belangrijk om dit duidelijk onder de aandacht te brengen bij inwoners.

- [Betrokken ondernemers](#) die zich verenigen en bijdragen aan de ontwikkeling van hun omgeving zoals bijvoorbeeld de binnenstad (met een formele bedrijfsinvesteringszone) en Kennispark.
- [Het ondernemersloket](#), dat ondernemers helpt wegwijs te worden wanneer ze iets moeten regelen met de overheid.

9.3 Betrekken van jongeren

Democratie is geen statisch begrip, er moet aan gewerkt worden. Daarom wil de ChristenUnie zich inzetten om vooral ook jongeren te betrekken bij de lokale democratie, want het gaat om hún toekomst. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat zij ervaring opdoen met een democratische rechtsstaat, waarin door dialoog geprobeerd wordt tegenstellingen te overbruggen.

- De burgemeester van onze gemeente zal de [18-jarigen bij verkiezingen via een brief persoonlijk uitnodigen](#) om voor de eerste keer hun stem uit te brengen.
- Jongeren in Enschede worden specifiek bij de [4-5 mei festiviteiten](#) betrokken en ervoor uitgenodigd.
- Enschede blijft ervoor zorgen dat alle leerlingen uit de gemeente zicht krijgen op wat de gemeenteraad doet. We blijven daarom, zoals we nu al doen, in samenwerking met de griffie en ProDemos [lessen organiseren over gemeentepolitiek](#).

9.4 Discriminatie en racisme

Ook de lokale overheid heeft de roeping om recht te doen. Elke inwoner van Enschede heeft recht op een rechtvaardige behandeling, onafhankelijk van geslacht, afkomst, handicap of andere status. Discriminatie en racisme doen afbreuk aan die gelijkwaardigheid en vrijheid. Het bestrijden ervan kan niet door de politiek of de gemeente alleen. De hele samenleving speelt een rol.

- [Het antidiscriminatiebureau](#) in onze gemeente is goed vindbaar en bereikbaar. Met signalen over ongelijke behandeling, discriminatie, antisemitisme of racisme wordt aantoonbaar wat gedaan. Door de situatie in Israël neemt het antisemitisme in de samenleving toe. De gemeente blijft hier alert op en grijpt in waar nodig.
- De gemeente besteedt structureel [aandacht aan racisme en discriminatie](#), in ieder geval door als lokale overheid met de samenleving in gesprek te gaan. Specifiek moet hierbij aandacht zijn voor jongeren.
- Medewerkers binnen de gemeentelijke organisatie moeten over [voldoende kennis en vaardigheden beschikken op het gebied van discriminatie](#), antisemitisme en racisme beschikken. Daarom volgen zij een training die bijdraagt aan intercultureel vakmanschap.
- De ambtelijke organisatie in Enschede weerspiegelt onze samenleving. Daarom zorgt de gemeente ook voor [intern diversiteitsbeleid](#), met aandacht voor alle vormen van diversiteit, zoals mensen met een beperking of neurodivergentie.

9.5 Communicatie en digitalisering

Voor veel mensen wordt de samenleving complex. Veel ouderen, allochtonen en laaggeletterden vinden het vaak ingewikkeld om op tijd de juiste informatie te vinden of om bij de overheid aan te kloppen voor hulp. De ChristenUnie wil dat de gemeente Enschede haar regels zo simpel mogelijk houdt.

- De gemeente communiceert zo duidelijk en eenvoudig mogelijk met inwoners. Hiervoor wil de ChristenUnie de lijn van [Direct Duidelijk](#) blijven vasthouden. Hierbij is het van belang dat inwoners doorhebben: dit is ook voor mij.
- De gemeente gebruikt bij schriftelijke communicatie met inwoners [waar mogelijk eenvoudig Nederlands](#) (taalniveau B1).
- De ChristenUnie wil dat berichten over aanvragen en [besluiten, zoals vergunningen, \(omgevings\)plannen en lokale regelgeving niet alleen digitaal](#) zijn in te zien, maar ook in de Huis aan Huis verschijnen en dat dit zo blijft.
- In Enschede kunnen inwoners met hun vragen, naast de digitale weg, [altijd terecht bij een fysiek loket van de gemeente](#).

- [Meer vertrouwen, minder regels](#): elk jaar komt het college met voorstellen voor regels die geschrapt, vereenvoudigd of samengevoegd kunnen worden.
- [De websites van de gemeente moeten duidelijk zijn ontworpen](#) waarbij ze geen onnodige blokkade mogen vormen in de communicatie met de gemeente.
- [Emailadressen](#) waarop de gemeente bereikbaar zou moeten zijn moeten actief worden gecheckt op email. Op gemeentewebsites moet gekeken worden of er emailadressen staan die inmiddels niet meer actief zijn.
- [Procedures moeten helder zijn voor zowel inwoners als ambtenaren](#). Ambtenaren moeten vervolgens deze procedures uitvoeren zoals afgesproken, om verwarring bij inwoners te voorkomen. Waar om wat voor reden wordt afgeweken van bestaande procedures moet dit goed onderbouwd worden, ook richting de inwoner.
- [Afspraken die burgers en gemeente met elkaar maken worden duidelijk vastgelegd](#), zodat hier altijd op teruggegrepen kan worden in geval van conflict.

De digitalisering van de samenleving is een realiteit waar we niet omheen kunnen. Dit biedt kansen om het contact tussen burger en gemeente laagdrempeliger te maken en ook intern de communicatie in de gemeente te verbeteren en processen te versoepelen. Als ChristenUnie vinden we echter dat dit nooit ten koste mag gaan van de mogelijkheid tot fysiek contact. De afstand tussen gemeente en burger moet niet vergroot worden. Steeds vaker zien we ook dat digitale infrastructuur wordt gebruikt om beslissingen te nemen over mensen(levens), dit kan potentieel menselijke vooroordelen voorkomen, doordat er getoetst wordt aan objectieve criteria. Als ChristenUnie zijn we bang dat hierdoor de menselijke maat verdwijnt en de overheid steeds meer verwordt tot een ondoordringbaar bureaucratisch systeem. Digitalisering wordt ook vaak gepresenteerd als een kostenbesparende activiteit. Daarbij wordt vaak niet naar het totaalplaatje gekeken.

Voor een goede vervulling van de wettelijke taken en verplichtingen heeft de gemeente de beschikking over veel gevoelige persoonsgegevens. Voor het vertrouwen in de overheid is het van het grootste belang dat zorgvuldig met deze gegevens wordt omgegaan. Inwoners hebben daar recht op, ze moeten daarom goed geïnformeerd zijn over wat er met hun gegevens gebeurt. Grote Amerikaanse bedrijven hebben bijna altijd monopolieposities bij veel softwaretoepassingen. Hierdoor is het niet altijd duidelijk wat er met de burgergegevens gebeurt. Daarnaast gaat er veel geld naar deze bedrijven, terwijl er vaak ook relatief onbekende open source toepassingen zijn. De ChristenUnie wil graag onderzoeken of deze open source toepassingen een alternatief kunnen zijn om de privacy beter te waarborgen. Het geldt dat de gemeente uitgeeft aan deze software is daarnaast van nut voor de verdere ontwikkeling van deze software, waarbij deze vaak gratis beschikbaar is voor de gemeenschap.

- [Bij digitalisering staat de burger voorop](#)
- De bereikbaarheid van de gemeente via de website moet worden verbeterd. Ook zij die digitaal minder vaardig zijn of een beperking hebben, moeten via dit middel hulp krijgen die bij hun past. Waar mogelijk maken we gebruik van iconen en pictogrammen om inwoners die minder taalvaardig zijn te faciliteren wanneer ze de gemeentelijke websites bezoeken. De gemeente gaat aan de slag met de [implementatie van de WCAG](#).
- Voor implementatie van [nieuwe digitale of smart city toepassingen](#) wordt kritisch gekeken naar of deze ook daadwerkelijk het effect gaan hebben dat wordt beloofd. De privacy van de burgers moet daarbij gewaarborgd blijven.
- Bij de UT en het Saxion is veel [expertise over digitalisering](#). Er wordt gekeken of we als gemeente actief van deze kennis kunnen profiteren.
- Alle medewerkers van onze gemeente weten hoe ze met [persoonsgegevens](#) om moeten gaan.
- We kijken actief naar [veilige Europese software](#) als we opnieuw moeten aanbesteden.
- [We werken samen met de VNG en Dimpact](#) die softwarepakketten speciaal ontwikkeld voor Nederlands gemeenten.
- We zorgen dat we zo snel mogelijk alle wettelijk verplichte [Data Protection Impact Assessments op orde](#) hebben in Enschede.
- Niet de angst voor boetes, maar een intrinsieke motivatie om zorgvuldig om te gaan met persoonsgegevens moet de basis vormen voor het voldoen aan [privacywetgeving](#).
- De gemeente maakt een plan om minder afhankelijk te zijn van grote softwarebedrijven. [Vendor lock-in moet voorkomen worden](#) en er moet gekeken worden naar serieuze open source alternatieven. Daarbij is het van belang te toetsen op het naleven van privacy en AVG.
- Uiteindelijk moet bij een beslissing door AI of andere software [altijd een mens eindverantwoordelijk](#) zijn.
- [AI software](#) als ChatGPT kan nuttig zijn als hulpmiddel, maar medewerkers moeten zich bewust zijn van de gevaren en het feit dat ze altijd zelf eindverantwoordelijk zijn voor de teksten die ze afleveren.
- Waar apps worden ingezet voor dienstverlening moet hier ook altijd nog [een niet-digitaal alternatief beschikbaar](#) zijn voor mensen die om wat voor reden geen smartphone hebben of willen gebruiken.

- Betalingen moeten ook [contant en met de pinpas](#) mogelijk blijven.

9.6 Financiën

Van de gemeente verwachten wij dat zij een betrouwbare, goede rentmeester is van de beschikbare middelen. Het gaat om gemeenschapsgelden, die hetzij via de afdracht van de Rijksoverheid, hetzij via de gemeentelijke belastingen zoals de Onroerende Zaak Belasting (ozb), door onze inwoners zijn opgebracht.

Publieke middelen zijn per definitie schaars; er zijn altijd meer wensen dan er geld beschikbaar is. De gemeenteraad moet zorgvuldig de verschillende wensen, noden en belangen kunnen afwegen. Bij bezuinigingen wil de ChristenUnie de posten die te maken hebben met de nood van individuele inwoners, zorg, veiligheid, beheer en onderhoud van bestaande voorzieningen zo veel mogelijk ontzien. Uiteraard moet er voor mensen met weinig financiële draagkracht maatwerk mogelijk zijn. Bij bezuinigingen geldt altijd: het liefste een sluitende begroting, maar wat niet kan, dat kan niet.

- Gemeenten krijgen structureel te weinig geld van het Rijk voor alle wettelijke taken. Dat betekent dat, naast het uitgangspunt dat gemeenten voldoende geld van het Rijk moeten ontvangen, Enschede de komende periode uitgaven en inkomsten in evenwicht moet brengen. Daarnaast is het van belang om ook goed in beeld te hebben wat de risico's in de toekomst zijn, om toekomstige generaties niet op te zadelen met de gevolgen van slecht (financieel) beleid van hun voorgangers. [De Enschedese leiding in de lobby naar den Haag voor structureel meer geld](#) van het rijk moet ook in de komende periode worden voortgezet.
- De gemeente heeft als doelstelling dat er [duurzaam en circulair](#) wordt ingekocht.
- Spaarzaamheid en een behoudende financiële koers zijn leidend, dus [geen risicovolle investeringen](#).
- [Zorg voor elkaar en zeker voor onze kwetsbare medemensen](#) staat voorop bij het maken van financiële en beleidsmatige afwegingen.
- [De lokale belastingdruk](#) stijgt in principe niet meer dan de inflatiecorrectie, tenzij fundamentele dienstverlening onder druk komt.
- De dienstverlening van de gemeente (heffingen en leges) is [zo veel mogelijk kostendekkend](#).
- Bij problemen die de gemeentegrenzen overstijgen, moet Enschede zoeken naar [samenwerking en solidariteit binnen de regio](#) om zo mogelijk tot financiële afspraken te komen of een gezamenlijke lobby te organiseren.

9.7 Regionale, provinciale, nationale en internationale samenwerking

De ChristenUnie ziet het belang van samenwerking in de regio en lobby richting de provincie en het rijk. Enschede kan niet alleen alle problemen oplossen; goede verhoudingen met regionale buurgemeenten, provincie en het rijk zijn essentieel voor goed bestuur. Het aantal samenwerkingsverbanden waarin de gemeente Enschede zit, is dermate hoog, dat het onoverzichtelijk en schimmig over kan komen. Hierom is het belangrijk van tevoren goede afspraken te maken en verwachtingen uit te spreken

- De [raad blijft eindverantwoordelijk](#) voor de besluitvorming van de gemeente. Het college informeert daarom de raad actief over haar inzet in samenwerkingsverbanden en lobby richting rijk en provincie.
- Bij [nieuwe samenwerkingsverbanden](#) wordt er gekeken of deze niet gecombineerd kunnen worden met al bestaande samenwerking.

9.8 Lokale nieuwsvoorziening

Goede nieuwsvoorziening is van essentieel belang voor controle op de macht, namelijk gemeenteraad en college. We blijven ons daarom inzetten op goede lokale nieuwsvoorziening

- We blijven ons hard maken voor [goede lokale nieuwsvoorziening](#), waar nodig door subsidies.

Hoofdstuk 10

Hoop voor een veilige samenleving

10.1 Fysieke en sociale veiligheid

De ChristenUnie staat voor een weerbare samenleving in een wankelende wereld. In de toenemende zorgen over veiligheid door globalisering is de oplossing niet 'ieder voor zich', maar kan een samenleving waarin mensen naar elkaar omzien het verschil maken. Iedere samenleving kent bronnen van geborgenheid: een straat, een wijk, een buurthuis, een vereniging of de kerk. Zij kunnen hoekstenen zijn van sociale veiligheid, van vertrouwen voelen, houvast en zingeving bieden. Daarin investeren is hard nodig in onze geïndividualiseerde samenleving. Daarnaast is het goed om lokale dreigingsscenario's te oefenen. Op basis van dreigingsbeelden is het mogelijk een scenario uit te kiezen dat past bij de omgeving. Lokale overheden kunnen inwoners mee laten doen. Op deze manier wordt crisisbeheersing niet alleen iets van de lokale overheid, maar van ons allemaal.

Naast wat de samenleving zelf kan doen, heeft de overheid de taak om inwoners zo goed mogelijk te beschermen en criminaliteit te bestrijden. Veilige en leefbare buurten ontstaan wanneer mensen naar elkaar omzien, in samenwerking met de wijkagent als het directe aanspreekpunt voor inwoners. Voor veiligheid is samenwerking tussen allerlei partijen van groot belang. Dit gaat niet vanzelf, de gemeente moet daarin het voortouw nemen.

- We kijken naar **belemmeringen in sociale veiligheid** op straat of in het OV als die voor mensen een barrière vormen om volwaardig mee te doen.
- Als mensen te maken krijgen met een hartaanval in de openbare ruimte kan een **AED** daarbij levensreddend zijn. Het is daarom van groot belang dat gemeente Enschede een dekkend netwerk heeft van AED's en mensen die deze kunnen bedienen. De gemeente heeft hierin een stimulerende en faciliterende rol.
- In het licht van recente ontwikkelingen rondom grensoverschrijdend gedrag is het belangrijk dat Enschede zorgt voor een **veilige en integrale werkcultuur**. Dat raakt alle raadsleden, ambtenaren en bestuurders, ongeacht hun achtergrond.
- De gemeente werkt aan **samenwerking tussen alle betrokken organisaties**, zoals de Veiligheidsregio, de politie, de GGD, Veilig Thuis, het Openbaar Ministerie en de welzijns- en zorgorganisaties.
- **Oefen lokale dreigingsscenario's**. Als de stroom 48 uur uitvalt, zijn wijkcentra dan bijvoorbeeld open? Wat doen we in Enschede wanneer er een overstroming is of een grote brand? De bevolkingszorg is een taak van de lokale overheid. Er moet nagedacht en geoefend worden hoe mensen in staat gesteld kunnen worden om adequaat te handelen als zich een calamiteit voordoet.
- **De beschikbaarheid en zichtbaarheid van de politie** op straat en online is belangrijk. Er wordt ingezet op voldoende beschikbaarheid en zichtbaarheid van de wijkagenten. Er moeten voldoende meldpunten zijn waar de politie fysiek/digitaal aanwezig is.
 - Wanneer in bepaalde gebieden **overlast** is, wordt een specifieke aanpak opgesteld in overleg met betrokken partijen, waaronder de gemeente en de politie.
 - Een deel van de **brandweerzorg** wordt geleverd door vrijwilligers. De ChristenUnie waardeert hen en wil dat de gemeente zich inzet om vrijwilligers te behouden en zo nodig te werven.
- De gemeenteraad bespreekt jaarlijks de **veiligheidsplannen** met de burgemeester en andere verantwoordelijken. Een belangrijk onderdeel hiervan is het informeren over specifieke risico's in de gemeente en de maatregelen die hiervoor worden genomen.
- Het leven vindt voor het grootste deel overdag plaats. De ChristenUnie is dan ook **niet voor het ondersteunen van een uitgebreid nachtleven**. Horeca gaat daarom in Enschede op een redelijke tijd aan het begin van de nacht dicht. Ditzelfde geldt voor evenementen. Dit voorkomt overlast voor inwoners in de stad. De ChristenUnie heeft daarom in de afgelopen periode tegen de Nachtvisie gestemd.
- Verschillende groepen voelen zich niet altijd veilig in Enschede dan denken we met name aan vrouwen en mensen uit de LHBTI gemeenschap. We blijven ons inzetten zodat **iedereen in Enschede zich veilig voelt**.
- **Aanranding en verkrachting zijn al strafbaar**: dit lijkt echter niet bij iedereen in de samenleving te zijn doorgedrongen. Dit blijven we benoemen. De politie moet bij aangiftes slachtoffers zo veel mogelijk ondersteunen.
- Bij personen met verward gedrag blijven we **Streetsriage** voortzetten. Het is een probleem dat heel veel mensen moeten wachten op een plek in de GGZ.

- We kijken hoe we buurten actief kunnen betrekken bij het vergroten van het gevoel van veiligheid. Dit kan bijvoorbeeld door [buurtapps](#). We moeten echter voorkomen dat we lokale knokploegen krijgen, het geweldsmonopolie ligt altijd bij de politie.

10.2 Drank- en drugsgebruik en gokken

We zien dat veel van de problemen in Enschede, met name bij personen met verward gedrag, is terug te voeren op drank- en drugsproblematiek. De normalisering van drugsgebruik heeft op geen enkele manier voor afname van problematiek gezorgd. Legale drugs blijken vaak de opmaat te zijn om illegale drugs te gaan gebruiken en vaak tast dit de (mentale) gezondheid aan. Daarnaast zorgt de productie van drugs voor ondermijning, criminaliteit en daaruit voortvloeiend soms excessief geweld.

Excessief drankgebruik tijdens het uitgaan is meer en meer genormaliseerd. Wat de ChristenUnie betreft is dit een slechte ontwikkeling, omdat dit vaak mede de oorzaak is van geweld tijdens het uitgaan. Daarnaast vormt de extreem laagdrempelige beschikbaarheid van (online) gokken een enorm probleem voor de samenleving. Jongeren komen al snel in de problemen en blijven achter met enorme schulden. Dit zet hen op enorme achterstand in hun ontwikkeling tot volwassen burger in de samenleving.

- De ChristenUnie is [tegen de aanwezigheid van coffeeshops](#) en/of het telen van wiet door gemeenten. Het liefst willen we af van alle coffeeshops in Enschede. We zien dat zich rond de coffeeshops namelijk ook veel illegale drugshandel concentreert.
- [Drugsgebruik wordt niet langer genormaliseerd](#). De gemeente doet meer tegen het toenemende gebruik en de groeiende acceptatie van synthetische drugs.
- De gemeente zet zich in om alle jongeren op middelbare scholen en hun ouders [actief voor te lichten over de gevolgen van verdovende middelen en gokken](#). Onderdeel hiervan is de inzet van ervaringsdeskundigen.
- De GGD krijgt voldoende financiële middelen om periodiek de situatie in de gemeente Enschede te monitoren als het gaat om [middelengebruik](#).
- [Goed geschoolde handhavers en een adequaat handhavingplan](#) zorgen voor strenge handhaving van leeftijdsgrenzen op alcohol. De strijd tegen drankmisbruik voert de gemeente samen met scholen, ouders, verslavingszorg, horeca, politie, sportverenigingen en andere betrokkenen.
- [Gok- en alcoholreclames worden geweerd uit de openbare ruimte](#), inabri's en andere (licht)reclamezuilen. Ook reclames die goede relaties ondermijnen zoals bijvoorbeeld Second Love of sekswerkreclames worden actief geweerd in Enschede.
- We zien Holland Casino en andere [gokplekken graag verdwijnen](#) uit Enschede. Wanneer dit niet mogelijk is, hanteren we afstandsnormen met betrekking tot scholen en andere plekken waar veel jongeren komen.
- We lobbyen richting het Rijk voor een [verbod op online gokken](#).
- Loterijen zijn zeer actief met het werven van mensen. We kijken hoe we hier maatregelen kunnen treffen om de [colportage tegen te gaan](#). Daarnaast kijken we of we alle adressen van Enschede standaard aan het Postfilter kunnen toevoegen, tenzij deze persoon een Ja/Ja sticker heeft.

10.3 Prostitutie en Mensenhandel

Mensenhandel betekent per definitie het uitbuiten van mensen. Daarbij wordt dwang, misleiding, machtsmisbruik of misbruik van een kwetsbare positie toegepast. Mensenhandel komt niet alleen in de prostitutie voor, maar ook in de horeca, de agrarische sector en productiewerk in de vorm van economische uitbuiting. De ChristenUnie wil dat onze gemeente zich, in samenwerking met andere gemeenten en organisaties, actief inzet tegen deze ernstige en complexe vorm van criminaliteit.

- Er is in Enschede [geen plaats voor een bordeel of voor andere seksinrichtingen](#). Prostitutie is geen normaal beroep en dat gaan we er in Enschede ook niet van maken. Veel mensen zitten totaal niet vrijwillig in de prostitutie, hoe graag men dat beeld naar buiten toe probeert hoog te houden. Van harte hopen we dat er landelijk betere wetgeving komt. Maar tot die tijd zullen we ons in elk geval inzetten om zoveel mogelijk misstanden te voorkomen. De ChristenUnie is voor een uitsterfbeleid voor bestaande seksinrichtingen en het voorkomen van de vestiging van nieuwe in Enschede.
- De [leeftijdsgrens voor prostitutie in gemeente wordt 21 jaar](#). Bij de huidige stand van de landelijke regelgeving zijn gemeenten bevoegd om deze leeftijdsgrens te bepalen. Uit onderzoek van de Nationaal

Rapporteur Mensenhandel is af te leiden dat met name jongvolwassenen kwetsbaar zijn voor seksuele uitbuiting. Deze leeftijdsgrens helpt in de bestrijding daarvan.

- [Thuisprostitutie blijft verboden](#) in Enschede.
- De gemeente blijft [investeren in het uitstapprogramma](#) voor prostituees, we bieden ze hulp naar een andere baan.
- Enschede zorgt voor een [veilige opvang voor slachtoffers](#) van loverboys, pooiers en uitbuiters/mensenhandelaren.
- [Prostitutiecontrole en controle door de GGD vindt structureel plaats](#), ook om prostituees te kunnen benaderen om hen te bewegen met behulp van een uitstapprogramma het werk in de prostitutie achter zich te laten.
- Vergunningen voor [reclame-uitingen](#) voor bordelen of andere seksinrichtingen (ook digitaal) worden niet toegestaan.
- Enschede zet zich vanuit haar verantwoordelijkheden in voor een [intensievere opsporing en vervolging van mensenhandel en uitbuiting](#) in de prostitutie. Enschede blijft daarom investeren in het Kenniscentrum Mensenhandel Twente en wil dit, waar nodig, versterken.
- Omdat we in Enschede dicht bij de grens zitten, blijven we voor de aanpak van mensenhandel [grensoverschrijdend samenwerken](#). Hierbij is er aandacht voor alle vormen van mensenhandel, dus naast seksuele uitbuiting ook criminele uitbuiting en arbeidsuitbuiting. Bij het tegengaan van jeugdcriminaliteit wordt ook expliciet aandacht gegeven aan het tegengaan van criminele uitbuiting onder jongeren, aangezien zij een extra kwetsbare groep vormen.
- Er komt een [one-strike-you're-out-beleid voor exploitanten](#) om te benadrukken dat in Enschede geen ruimte is voor mensenhandel, uitbuiting en misbruik. Na een 'out' wordt hun pand herbestemd door de raad.
- Onder jongeren speelt sexting en grooming een steeds grotere rol. De ChristenUnie vindt het belangrijk dat [ouders en scholen samen optrekken](#) als het gaat om voorlichting en hulpverlening.
- Onze [wijkteams/professionals volgen een training](#) om loverboysituaties en gevallen van mensenhandel (thuisprostitutie) in de wijk te herkennen en maken afspraken met de politie over handhaving, melding en begeleiding.
- Enschede zorgt ervoor dat [ieder slachtoffer van mensenhandel, ook de ongedocumenteerde, terecht kan bij gemeentelijke voorzieningen](#) zoals opvang en begeleiding.
- De gemeente zorgt voor [informatiepakketten voor arbeidsmigranten](#), bij voorkeur in hun eigen taal, met daarin minimaal de rechten en plichten en de mogelijkheden om melding te maken van misstanden en hulp in te roepen (informatieverstrekking).

10.4 Huiselijk geweld, intiem terreur en femicide

In de samenleving is de afgelopen tijd veel aandacht geweest voor huiselijk geweld, intiem terreur en femicide. Terecht wat de ChristenUnie betreft! We moeten echter oppassen dat we niet verzanden in vingerwijzen naar elkaar. Ja, vaak zijn mannen de dader, maar helaas ook vaak genoeg slachtoffer. En nee, het komt niet alleen voor bij bepaalde culturen, het komt helaas voor in alle culturen. Daarom moeten we weggaan uit deze discussies en van links tot rechts ons focussen op het samenwerken aan een aanpak die werkt voor slachtoffers. Er is geen enkele politieke partij die roept dat huiselijk geweld, intiem terreur en femicide acceptabel is, dus dit geeft ons de ruimte om te werken aan oplossingen. Laten we het niet politiek maken als dat niet nodig is.

- We zetten dwingende controle/intieme terreur [hoog op de bijscholingsagenda van instanties](#) die werken voor ingezetenen van Enschede
- Bij hulp in gezinnen waar '[complexe scheiding](#)' speelt, doen we eerst screening op intieme terreur voordat andere hulp wordt ingezet.
- We werken aan [een goed toegankelijk hulpaanbod](#) zoals in Rotterdam, Groningen en steeds meer plaatsen gebeurt door Filomena.
- We zetten snel in op [bewezen therapieën](#), zodat er op de lange termijn meer winst behaald wordt.
- [Wijkteam huiselijk geweld en team huiselijk geweld van de politie](#) moeten duidelijker onder de aandacht gebracht worden. We horen van slachtoffers dat ze vaak niet of laat in het proces betrokken worden.
- [Meldingen van huiselijk geweld worden serieus genomen](#), ook als er geen aangifte volgt. Ze worden actief toegevoegd aan het dossier zodat er later niet blijkt dat er geen grond blijkt is voor verdere stappen, omdat er geen formele aangifte ligt. Vaak is de drempel voor het doen van aangifte bij slachtoffers namelijk hoog.
- Enschede is een centrumgemeente voor de opvang van slachtoffers van huiselijk geweld. We zetten ons in voor [solidariteit tussen centrumgemeenten](#). Soms is vanwege de veiligheid opvang elders in het land

nodig. We zetten ons in dat we elkaar niet als concurrenten voor schaarse middelen zien, maar oog houden voor het doel, namelijk de veiligheid van slachtoffers.

- We realiseren **voldoende opvang** en lobbyen voor extra middelen om dit te doen vanuit het Rijk.
- Het liefst willen we dat de opvang ook in Enschede **24/7 bezetting** heeft. Ook hier vragen we om extra middelen van het rijk.
- Het **huidige opvangpand moet alleen voor de vrouwenopvang worden**, zodat het gevoel van veiligheid voor de vrouwen geborgd kan worden.
- De omgang van kinderen met de dader gebeurt op dit moment in 65% van de gevallen bij de opvang. Dit om ouderverstoting tegen te gaan. Hier wordt vaak al vroeg in de opvang op aangestuurd. Dit vergroot de angst bij het slachtoffer en vaak ook bij de kinderen. Wat de ChristenUnie betreft past hier terughoudendheid en kinderen moeten actief gehoord worden door een professional die hierin gespecialiseerd is. Wanneer ze zelf aangeven geen omgang te willen, wordt dit gerespecteerd. Daarnaast wordt het slachtoffer beschermd door eventuele omgang buiten de opvang te laten plaatsvinden en niet, zoals nu gebeurt, op locatie.
- We investeren in de **ambulante aanpak ter preventie van huiselijk geweld**, ook als dit zich niet direct vertaalt in minder slachtoffers in de opvang.
- We **investeren in flexwoningen in de buurt van de opvang**; dit zorgt ervoor dat, wanneer de situatie het toelaat, snelle uitstroom mogelijk is. Door in de buurt te kunnen blijven wonen, verandert er verder zo min mogelijk voor de kinderen, wat betreft school en andere sociale activiteiten. Daarnaast gaan we in gesprek met de woningbouwcorporaties om te kijken wat er mogelijk is om vrouwen met kinderen in de buurt te blijven huisvesten.
- **Traumabehandeling** die in de opvang is gestart, wordt doorgezet als deze nog niet afgerond is op het moment dat de persoon kan doorstromen uit de opvang.
- Het is belangrijk te blijven benoemen dat **ook mannen slachtoffer** kunnen zijn, dit om voor hen het stigma kleiner te maken en de drempel om hulp te zoeken te verlagen.
- We gaan actief in gesprek met het COA om een **bewustwordingscampagne** op te starten in het AZC. Niet alle vrouwen zijn zich namelijk bewust van de rechten die ze in Nederland hebben en kunnen daardoor in een gewelddadige relatie blijven vastzitten.

10.5 Ondermijning

Helaas zien we ook in Enschede dat de boven- en onderwereld soms nauw met elkaar verweven zijn. Dit vreet aan het fundament van de samenleving. Hierom moeten we hier hard tegen optreden.

- De gemeente Enschede bekijkt tweejaarlijks het beleid en de uitvoering ervan inzake de aanpak van **ondermijning**, ter bestrijding van de verwevenheid van de boven- en onderwereld en daarmee de georganiseerde (grootschalige) criminaliteit. Dit vraagt ook om regionale samenwerking.
- Enschede is bezig met de uitrol van de aanpak **Preventie met Gezag** om jonge aanwas te voorkomen en jongeren actief uit de criminaliteit te halen.
- **Toezicht en handhaving op illegale bewoning van vakantieparken/campings** is en blijft nodig. De ChristenUnie is voorstander om de wet Bibob gericht in te zetten.
- **Bibob** wordt in Enschede inmiddels ruim ingezet bij verschillende typen vergunning aanvragen of uitgifte van gemeentelijke bouw kavels. Het is goed om op die manier toezicht te houden op ondermijning. We moeten echter voorkomen dat goedwillende burgers (vaak ook vrijwilligers) te maken krijgen met een enorme administratieve last. We moeten daarom per situatie blijven evalueren of het middel niet erger is dan de kwaal.
- De gemeente betreft de inwoners actief bij het herkennen en signaleren van (vermoedens van) **ondermijnende activiteiten** en het melden hiervan.
- Een succesvolle aanpak van ondermijning begint bij een **integer en weerbaar lokaal bestuur en ambtenarenapparaat**: in gemeente Enschede werken we hier actief aan.

10.6 Radicalisering

Radicalisering vormt een bedreiging voor de manier waarop wij in Nederland in vrijheid en veiligheid leven. Dit ontstaat als personen of groepen opvattingen ontwikkelen die haaks staan op de democratische rechtsorde en bereid zijn daar in de praktijk consequenties aan te verbinden. Naast het beschermen van de samenleving als geheel heeft de overheid ook een taak bij het beschermen van de individuele (minderjarige) inwoner. Het weerbaar

maken van individuen tegen radicaal gedachtengoed werkt preventief. Vooral jongeren die op zoek zijn naar hun plek in de samenleving zijn kwetsbaar.

- In Enschede is er integraal beleid om, in samenwerking met de regio, **radicalisering tegen te gaan**.
- De gemeente Enschede **investeert in jongerenwerk** om aan te sluiten bij de jongerenwereld, ook digitaal.
- De gemeente is **alert op haar eigen handelen**. Een deel van de radicalisering vindt plaats omdat burgers zich niet gehoord voelen en denken dat de overheid tegen hen is.
- De gemeente gaat zo veel mogelijk **het gesprek aan met inwoners**. Demonstraties zijn toegestaan en het is belangrijk dat mensen op deze manier hun onvrede kunnen uiten. We trekken echter een harde grens bij het gebruiken van geweld of het bezetten van (openbare) toegangswegen of gebouwen.

